

נוסח לא מתוקן

פרוטוקול מס' 251

מישיבת ועדת הכספים

יום ג', י"ח בשבת, התשמ"ו - 28.1.1986 - שעה 10.00

נ כ ח ו

חברי הוועדה:

י' כהן - מ"מ היו"ר
י' ארידור
י' ארצי
מ' בר-און
ג' גדות
פ' גרופר
ד' דנינו
א' וינשטיין
א' ורדיגר
ע' סולודר
ע' עלי
י' צבן
ח' קופמן
ח' רמון
ג' שפט
ד' תיכון

מוזמנים:

ע' שרון - מנכ"ל משרד האוצר
י' רבינוביץ - נציב מס הכנסה
י' גבאי, א' אלקינד, ב' דסה, ד' בר-חיים, נ' מאיר,
א' נאור, גב' מ' דר-זיו - משרד האוצר

מזכיר הוועדה:

א' קרשנר
א' דמביץ
ס' אלחנני
א' דגני

היועץ המשפטי לוועדה:

יועצת כלכלית:
קצרנית:

סדר-היום:

תקציב משרד האוצר והסעיפים הצמודים לו לשנת 1986.

תקציב משרד האוצר לשנת הכספים 1986

היו"ר י' כהן:

אני פותח את הישיבה.

במסגרת הדיונים על התקציב שמענו סקירה שבה הוצגו בפנינו עיקרי התקציב ומגמותיו. הסקירה לא נסתיימה והיא תושלם באחת הישיבות הקרובות. אבל בדרך כלל אנחנו פותחים את הדיונים על התקציבים של משרדי הממשלה השונים בדיון על המשרד שהוא מרכזי ומוביל במשק, הוא משרד האוצר.

אני מתכבד לקדם בברכה את מנכ"ל משרד האוצר ואת עוזריו שיציגו בפנינו את תקציב משרד האוצר ואולי יתייחסו גם למדיניות הכוללת שמשרד האוצר הוא המעצב אותה, מתווה את יעדיה וגם מופקד על ביצועה. אדוני המנכ"ל, בבקשה.

ע' שרון:

אפתח בסקירה קצרה על משרד האוצר, המבנה הארגוני שלו ותפקידיו, וכיצד הוא ממלא את התפקידים האלה.

משרד האוצר מורכב מפונקציות של מטה, מטה כלכלי ומשקי, ומפונקציות של ביצוע. במסגרת הפונקציות של מטה כלכלי-משקי אנחנו עוסקים באגפים השונים בתיאום הפעילות של יתר משרדי הממשלה בכל הנוגע לתקציביהם והפיקוח על ביצוע התקציבים האלה. בתחום התיאום הפונקציונלי של התפקידים של משרדי הממשלה יחד עם הצד הכספי שלהם, אנחנו למעשה משרד כלכלי מתאם, שהפונקציות שלו אינן של ביצוע אלא של תיאום. באגפים האחרים, כמו אגפי המסים, אנחנו עוסקים בביצוע ומופקדים על הכנסות המדינה בתחום החקיקה ובפעילות בשטח.

כתוצאה מכך מורכב משרד האוצר משני חלקים: האחד - תיאומי; והשני - ביצועי. יש ארצות בעולם שבהן החלוקה הזו היא גם חלוקה ארגונית, ויש ארצות שבהן הביצוע של הכנסות המדינה ממכס או מס הכנסה נמצא במשרד נפרד, ואילו הפונקציה של התיאום גם היא במשרד נפרד. יש מדינות שבהן התקציב כולו מטופל במשרד נפרד, כמו בארצות הברית. אבל מסיבות היסטוריות כפי שהוקם המשרד לפני עשרים שנים, משרד האוצר עוסק בשני התחומים - גם בתיאום וגם בביצוע. מבחינה זו העבודה שלנו היא מאד מורכבת כיוון שאנחנו עוסקים בעת ובעונה אחת באותו משרד גם בתקציב, גם בכוח אדם וגם בנושאים שונים ומגוונים.

הצעת התקציב המונחת לפניכם אמורה מצד אחד לאפשר לאגפים השונים של משרד האוצר לבצע את תפקידם, ומצד שני אמורה לתרום למאמץ הכללי של הממשלה לחסכון ולקיצוץ בתקציבים. התרומה להקטנת התקציבים והעלויות איננה חד פעמית; זו איננה פעולה של שנה אחת אלא תהליך נמשך שמתמשך על פני שנים. אם נשווה את היקף כוח האדם במשרד האוצר כפי שמופיע בתקציב המוצע לכוח האדם שהיה במשרד האוצר בשנת 1979, הרי שהוא קטן ב-308 במרוצת שנים אלה.

היו"ר י' כהן:

אתה כולל בכך את התוספת של 300 עובדים להעמקת הגביה של המסים?

מ' בר-און:

חלק מהירידה הזו בכוח אדם נובעת מהכנסת מיכון.

ע' שרון:

הירידה בכוח אדם, כפי שציין חבר הכנסת בר-און, מקורה בין היתר בשינוי תהליכים ותמעבר למיכון. וזה לא סוף הדרך. אנחנו בפירוש רואים אפשרות לייעל את התהליכים שלנו באמצעות מיכון ומחשוב גם בעתיד. גם בתכנית העבודה השנתית של משרד האוצר לשנת הכספים הבאה אנחנו מתכננים העמקה של התהליכים שתאפשר לנו לרדת בצורה הדרגתית בכוח האדם.

אולי במאמר מוסגר אציג בעיה שקשורה לענין. אחת התופעות שהבחנתי בהן כאשר באתי למשרד האוצר לפני שנתיים, אחרי שנעדרתי ממנו למעלה מעשרים שנה, היתה התופעה של הזדקנות האוכלוסיה. העליה בגיל הממוצע של העובדים נובעת מכך משרד האוצר על פני שנים הצליח לעמוד במשימות הרבות שהוטלו עליו בלי להגדיל את כוח האדם. לכן כמעט ואיננו קולטים עובדים צעירים. כיוון שאיננו קולטים עובדים צעירים והעובדים המבוגרים פורשים לפנסיה, יש באוצר תהליך מתמשך של הזדקנות העובדים. מבחינה מסוימת זו אולי תופעה חיובית, אולי מוטב שעובדים צעירים ילכו לתעשייה ולא לשירותים. מצד שני אנחנו בפירוש רואים את הבעיה שעומדת בפנינו כבר היום, שעוד תחריף בשנים הבאות, כאשר דור שלם של מנהלים בעיקר, של אנשים מאד מרכזיים במשרד, יפרשו לפנסיה. לפני מספר ימים השתתפתי בכנס של פקידי שומה ופגשתי שם אנשים שהכרתי לפני שלושים שנה, כולם מתקרבים לגיל הפרישה.

על כל פנים בשנה הבאה אנחנו מתכוונים להמשיך בתהליך הזה. בסיכומי של דבר אני חושב שהתהליך הזה הוא מחוייב המציאות, תהליך חשוב. בשטחים שונים, כפי שאציג מיד, אנחנו מתכוונים להמשיך ולהחליף עובדים באמצעות שיטות עבודה אחרות.

בשנה הבאה אנחנו מתכוונים לעשות פעולות ייעול באגפים שבהם המסה הגדולה של עובדים, ואלה הם אגפי המסים. למרות השיפור שחל בשנה האחרונה בגביית מסים, אנחנו חושבים שיש להעמיק את הגביה במידה רבה, בנוסף לכמה דברים שאנחנו רוצים לעשות, כמו תוספת של 300 עובדים באגפי המסים שבאמצעותם אנחנו מבצעים פעולות מיוחדות.

היו"ר י' כהן:

האם אלה הם עובדים ארעיים או עובדים קבועים?

ע' שרון:

הם עובדים על תקן ארעי לתקופה של ששה חדשים. אחרי ששה חדשים אנחנו עושים מיון של העובדים. יש לי הסכם פתוח עם אגף מס הכנסה לפיו אהיה מוכן למצוא דרכים מתוך שיא כוח האדם של משרד האוצר להוסיף כל מספר של מפקחים למס הכנסה, לא אנשי מינהלה. אם מתוך אותם 300 עובדים יהיו אנשים שיבואו לקורסים שאנחנו מקיימים למפקחים, נקבל אותם בברכה. ואז גם נהיה מוכנים להעביר אותם לקביעות, וכל זה על חשבון ירידה בכוח אדם מינהלי.

היו"ר י' כהן:

אותם 300 עובדים שקיבלתם לעבודה אינם עוסקים בגביה?

ע' שרון:

הם עוסקים בביקורות חוץ. אחת התופעות השליליות שקרו במרוצת השנים במס הכנסה, שמפקחי מס הכנסה החלו להיות יושבי בית, הם לא יצאו לשטח ולא ערכו ביקורות. הדרך הפרקטית היחידה שנראתה לנו השנה היתה להעסיק אנשים נוספים צעירים שיהיו מוכנים לעשות את אותן עבודות שהאנשים היותר מבוגרים כבר לא נטו לעשות. לכן בתחילה כניסוי עשינו את המבצע המיוחד של 300 מפקחים. המספר של 300 מפקחים נגזר מתכנית, הוא לא היה מספר מקרי. אמרו לאנשים: אתם באים לעבוד אצלנו לששה חדשים, אבל אלה מכם שיהיו ראויים לכך וילכו לקורסים מקצועיים יתקבלו לעבודה קבועה במסגרת התקנים הקיימים במשרד האוצר.

היו"ר י' כהן:

עובד שרצה קביעות בעבודה היה לו תמריץ להשתתף בקורס מקצועי, לעבור השתלמות, ואם הוא הוכיח עצמו הוא קיבל עבודה קבועה.

ע' שרון:

היה לו תמריץ גם להצטיין בעבודתו בביקורת וגם ללכת לקורס, כי לקבלת קביעות הוא היה זקוק גם להשתלמות וגם להמלצה.

היו"ר י' כהן:

אם הוא עמד בשני אלה הוא קיבל קביעות לפני תום ששה חדשים?

ע' שרון:

עדיין לא הגענו לכך, אבל הוא יקבל קביעות במסגרת תנאי העבודה המקובלים בשירות המדינה וההסדרים הקיימים בנציבות שירות המדינה.

במידה מסוימת אנחנו רואים באנשים אלה פתרון לבעיה של הזדקנות האוכלוסייה במס הכנסה. אבל פרט למבצע המיוחד הזה, בכל שאר אגפי האוצר, ובכלל זה אגפי המסים, המדיניות הכללית היא שאיננו מקבלים עובדים חדשים. אנחנו מנסים להחליף את הפרישה הטבעית של עובדים בשיטות עבודה אחרות.

באגף החשב הכללי אנחנו גם כן מנסים להחליף עובדים בשיטות עבודה מתקדמות, במיכון מתקדם, וליצור דבר שלא היה קודם לכן, או שהיה קודם אבל לא לשביעות רצוננו, וזהו פיקוח יותר הדוק על החשבונות של המשרדים. במקרים רבים בעבר התברר לנו שמשרדים שונים עברו על המסגרות התקציביות כמועדים שבהם היה קשה לתקן את החריגה. המאמצים שעשינו בשנת 1985 היו מכוונים לצמצום מסגרת התקציב בצורה מאד קיצונית, וזאת במטרה לעמוד במסגרת התקציב בכל המשרדים. כתוצאה מכך זכינו בפרסומת לא כל כך מחמיאה, אבל עדיין נעמוד בתקציב 1985. כאשר יתפרסם הדו"ח על ביצוע תקציב 1985 יתברר שזו היתה שנה ראשונה לאחר שנים רבות שהממשלה עמדה במסגרת התקציב לאחר הקיצוצים כפי שהוחלט עליהם ב-1 ביולי.

לאחר שהתברר לנו שיש משרדים החורגים מתקציב ההוצאות בשלב שבו מאוחר מדי להחזיר אותם לתלם, החלטנו לפתח שיטות של אחרעיה בעוד מועד עוד בטרם חריגה. אנחנו מפתחים שיטה שתדליק נורה אדומה באותם מקרים שיתכן ומשרד עובר על התקציב, וזאת עוד בשלבים מוקדמים, ואז מבלי שנצטרך לגרום לזעזועים נוכל להחזיר את המשרד ואם עצמנו למסגרת התקציבית.

היו"ר י' כהן:

החשבים במשרדים הם עובדי האוצר?

ע' שרון:

החשבים הם עובדי האוצר, העובדים שלהם - לא. החשבונות של משרד זהו ארגון גדול. הארגון של החשב במשרד הבטחון הוא יותר גדול מאשר האגף של החשב הכללי. החשב של משרד הבטחון הוא מינוי משותף של שר הבטחון ושל שר האוצר. החשב הוא העובד היחיד הכפוף למשרד האוצר, כל שאר העובדים בחשבונות כפופים למשרדים.

מ' בר-און:

לכאורה אם יש לכם חשב בכל משרד אתם צריכים לקבל מידע שוטף על ביצוע התקציב.

ע' שרון:

הבעיה איננה האדם אלא המידע העומד לרשותו. אינני חושד חלילה במשרד פלוני שהוא חורג מהתקציב כתוצאה מהחלטה; מה שקורה שהוא חורג מהתקציב כתוצאה מאי ידיעה או היגררות לכך. הבעיה שלי היא להביא את הידיעה לחשב ול המשרד, למנכ"ל, לסמנכ"לים, שהם יבינו בעוד מועד שיחכן והם חורגים מהתקציב.

היו"ר י' כהן:

ולחשב הכללי באוצר תהיה בקרה על כך. האם יש מערכת מידע כזו באוצר?

ע' שרון:

אנחנו מפתחים אותה עכשיו.

שטח אחר שאנחנו עוסקים בו, וכאן אני צריך להיות קצת מסויים, מייך לגוף שנקרא נציבות שירות המדינה. נציב שירות המדינה כפוף לשר האוצר, הוא איננו כפוף למנכ"ל משרד האוצר בביצוע תפקידיו. אבל מבחינה מינהלית נציבות שירות המדינה כפופה למשרד האוצר כחלק מהארגון הכללי של משרד האוצר. יחד עם נציבות שירות המדינה אנחנו מפתחים מערכת של פיקוח על עובדים במשרדים. מבחינה מסוימת זה משלים את מה שאמרתי קודם. חלק גדול מההוצאות של תקציב המדינה אלה הוצאות לכוח אדם. אבל השליטה בכוח אדם מבחינת גיוס אנשים, החזקתם, קידומם בדרגה, או פרישתם מהעבודה, השליטה הזו היא בנציבות שירות המדינה. מידע טוב יותר של נציבות שירות המדינה על מה שקורה במשרדים יכול לעזור בפיקוח על ביצוע התקציב.

גם בתחום הזה יחד עם נציבות שירות המדינה ובתיאום עם המערכת שהזכרתי קודם נפתח במהלך השנה שיטות יותר טובות של בקרה.

מ' בר-און:

משרד יכול לקבל עובד לעבודה בלי אישור של הנציבות?

ב' דסה:

יש ועדת חריגות.

ע' שרון:

יש עובדים ארעיים, יש עובדים שיוצאים לחופשה ללא חשלוט, יש עובדות שיוצאות לחופשת לידה, ואפשר לקבל במקומם עובדים לאותו פרק זמן. העובדים חוזרים לעבודה, ובינתיים נמצאים במשרד עובדים שאמורים היו להחליף אותם באופן זמני. כל המערכת הזו דורשת פיקוח.

מ' בר-און:

שאלתי שאלה טכנית. נניח שבאחד המקרים האלה נתקבל כדין עובד חדש. הנציבות תדע על כך? (ע' שרון: היא צריכה לדעת). משרד איננו יכול לקבל עובד גם כאשר זה מוצדק לפי התקנון בלי להודיע על כך לנציבות? הוא חייב לדווח על כך מייד לנציבות.

ע' עלי:

מה הדין אם במשרד החינוך מתקבל מורה לעבודה?

ע' שרון:

מורה איננו עובד משרד החינוך. (ע' עלי: מדוע?) עובדי הוראה בחלקם הם עובדי רשויות מקומיות.

ע' עלי:

עובדי הוראה בחינוך היסודי וגננות בחינוך חובה הם עובדי מדינה לכל דבר.

ט' נאור:

ברובם לא, הם אינם נכללים במסגרת שיא כוח אדם של עובדי המדינה. הם מחוץ לסקטור הזה.

ע' עלי:

לא מדובר על שיא כוח אדם. פריז למורים החיכוניים וחלק מהגננות, כל המורים האחרים הם עובדי המדינה ומקבלים את משכורתם מן המדינה.

ע' שרון:

נציבות שירות המדינה איננה מטפלת בעובדי ההוראה.

ע' עלי:

נציבות שירות המדינה איננה מטפלת גם בסוגי עובדים אחרים. מורים בחינוך היהודי הם עובדי משרד החינוך. אין כל זיקה ביניהם לבין הרהות המקומית. לדידי עובדי מדינה הוא עובד שמקבל משכורת ופנסיה מהמדינה. איזה עוד סוגי עובדים שהם עובדי מדינה אינם נכללים בשיא כוח אדם של עובדי מדינה?

ע' שרון:

לדוגמה, אנשי צה"ל או המשטרה. ישירות נציבות שירות המדינה מטפלת ב-43 אלף עובדים.

ד' תיכון:

אגב, מדוע לא הבאח את כל מנהלי היחידות? מקובל שבדיון על התקציב מגיעים לכאן השר, מנכ"ל המשרד וכל ראשי היחידות. אני מציע כי להבא תדאג שיבואו לכאן השר וכל מנהלי היחידות.

ע' שרון:

ראשית, השר חולה. שנית, נמצאים עמנו המשנה לחשב הכללי, סגן הממונה על הכנסות המדינה, מנכ"ל האוצר. אינני מניח שנסיים היום את הדיון. במהלך הדיון יבואו לכאן גם אנשי האוצר האחרים.

היו"ר י' כהן:

הוועדה תקיים דיון מיוחד על הכנסות המדינה.

ע' עלי:

אני חוזר לשאלתי על מספר עובדי המדינה.

ע' שרון:

במובן המצומצם שאני עוסק בו במסגרת נציבות שירות המדינה המספר הוא כ-43 אלף.

ע' עלי:

אני שואל על המספר במובן הרחב. (ע' שרון: אינני יודע איך אתה מגדיר את המובן הרחב.) עובד שמקבל משכורת ממדינת ישראל.

ע' שרון:

המספר הוא כ-458 אלף.

היו"ר י' כהן:

המספר הכולל של עובדי הציבור הוא כ-458 אלף.

ע' עלי:

אינני מדבר על עובדי ציבור. אני שואל על עובדי מדינה. עובד מדינה לגבי דידי הוא עובד שמקבל משכורת מאחד ממשרדי הממשלה.

היו"ר י' כהן:

השאלה נשאלה ונקבל עליה תשובה.

ע' מרון:

במסגרת המשרד הראשי באוצר אנחנו מתכננים בדיקה מחדש של הקשרים שיש למשרד האוצר ולמשרדים הכלכליים בכלל עם ממשלות וארגונים וכן עם משקיעי חוץ. ההשקעות הישירות של אזרחי חוץ במדינת ישראל הן מצומצמות ביותר.

היו"ר י' כהן:

מהו ההיקף של השקעות חוץ?

ע' שרון:

בערך 30 עד 50 מיליון דולר לשנה.

ד' תיכון:

אתמול התבררנו על גידול באישורים למשקיעי חוץ.

ע' שרון:

אני יכול להביא לך מספרים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על 30-50 מיליון דולר השקעות חוץ שבוצעו במדינת ישראל, וזה כולל הכל. אבל אנחנו צריכים לזכור שמעולם השקעות חוץ לא עלו על 8% מסך כל ההשקעות במדינה. החלק המכריע של ההשקעות אלה הן השקעות מקומיות של משקיעים מקומיים. אבל מצד שני אנחנו עדים לשינוי תהליכים בעולם. אנחנו עדים לכך שעל פני עשר השנים האחרונות בעולם המערבי, ולא רק בעולם המערבי, חלו שינויים שהביאו לכך שמוצר איננו מיוצר בארץ אחת בלבד, והוא הופך להיות תוצר בינלאומי. אנחנו רואים רכיבים שמתכננים אותם ביפן, מייצרים אותם בקוריאה, מוכרים אותם לארצות-הברית, מרכיבים אותם בתת-מערכת בארצות הברית, שאותה מוכרים או מעבירים למערב אירופה, ושם מייצרים את המוצר הסופי.

במדינת ישראל, דווקא בגלל האוריינטציה שיש לה לתעשיות מתקדמות, חובה עלינו להשתלב בתוך המערך הזה בצורה נבונה. אי לכך יתכן שהמחשבה שהנחתה את השר ספיר ז"ל בבואו להקים את רשות ההשקעות לפני שלושים שנה, יתכן שמחשבה זו דורשת רטוריזציה. יתכן שאנחנו זקוקים היום לא למשקיע חוץ אלא להשתלבות בחברה זרה, שבמסגרתה נייצר ערך נוסף שישתלב בייצור של מוצר שיימכר אולי בארץ אחרת. כאן אנחנו צריכים לחפש את היתרונות היחסיים שלנו. הדבר מחייב מחשבה שונה וחדשנית יותר בשטח הזה.

זהו אחד הנושאים שנטפל בהם במשך השנה במגמה להגיע ליצוא יותר גדול תוך השתלבות יותר גדולה של ייצור ישראלי בייצור העולמי.

החתימה על החוזה לאזור סחר חופשי עם ארצות הברית פותחת בפני מדינת ישראל אפשרויות ליצוא שלא היו לה קודם לכן, שאם לא ננצל אותן זה יהיה משגה.

לכן יש מקום לייחד את המחשבות שלנו למה שקרוי היום בעולם "ביזנס קומבינשנס", כלומר להשתלבות בכל מיני צורות בעסקים משותפים, שותפויות, חברות משותפות, חברות בת, פרויקטים משותפים וכדומה. זאת תוך ניצול היתרונות והאפשרויות המדיניים שנוצרו באזור סחר חופשי. מצד שני, הפריית המחשבה שלנו לגבי הסכמי עתידיים עם מדינות אחרות לאור האפשרויות שיכולות להיווצר לנו במשק המקומי, כך שנוכל לנצל בצורה יותר טובה את המנופים השונים המדיניים והתעשייתיים להגדלת הייצור והיצוא.

ד' תיכון:

האם ניתן להבין מדברייך שאתה סבור שצריך לשנות את המבנה של רשות ההשקעות ולצרף אותה למרכז ההשקעות ולהקים גוף אחד, או שלדעתך במדינת ישראל בכל משרד צריך להיות גוף להשקעות?

ע' עלי:

זוהי שאלה מרכזית מדוע דרושים לנו גם מרכז ההשקעות וגם רשות ההשקעות. מה היו היוזמות של רשות ההשקעות בשנים האחרונות? למה דרושות לנו שתי רשויות להשקעות?

ע' שרון:

אני מוכן לתת הסבר. הבה נפריד בין מרכז ההשקעות לבין רשות ההשקעות, אלה הם שני נושאים שונים. (ע' עלי: במה הם שונים?) המשותף להם זוהי המלה "השקעות". מרכז ההשקעות, זהו גוף סטטוטורי שנותן הטבות למשקיעים בארץ ובחו"ל בלי להבחין משקיע חוץ או משקיע מקומי, לפי קריטריונים שהממשלה קבעה. זה נושא אחד. הגוף הזה נמצא בתחומי משרד התעשייה והמסחר והוא אחראי לה. למשרד האוצר יש נציג בגוף הזה.

אני מדבר על נושא אחר, נושא של קשרים בינלאומיים, קשרים בין מדינת ישראל לבין מדינות אחרות בתחום של ייצור, יצוא, עסקים משותפים.

מ' בר-און:

רשות ההשקעות עוסקת רק בתחום הזה? זוהי האבחנה בין רשות ההשקעות לבין מרכז ההשקעות?

ע' שרון:

רשות ההשקעות כיום לפי הצ'רטר שלה עוסקת במשקיעים זרים. מה שאמרחי הוא שאת הצ'רטר הזה צריך לשנות. וכל כך למה? כי מתברר לנו שהמשקל של השקעות פר-סה בתוך ההשקעות הישראליות הולך ויורד. כנראה יש צורך בשינוי. מצד שני, התבוננות על מה שקורה בעולם מראה שהנושא איננו השקעות. לא זה מה שצריך לעניין את מדינת ישראל, לא השקעות של אמריקאים או של דרום אפריקאים או של צרפתים בישראל. מה שהרבה יותר חשוב לנו אלה הם צינורות שיווק לסחורות ישראליות בארצות האלה. מה שהרבה יותר חשוב לנו זוהי השתלבות שבמסגרתה אולי נייצר רכיבים מסוימים שימולבו בתוך מוצרים שאולי מיוצרים במדינות זרות. חשוב שנוכל להשתמש במנופים שנוצרו למשל כתוצאה מאזור הסחר החפשי. אזור הסחר החפשי מאפשר למדינת ישראל לייצא לארצות הברית ללא מכס מוצרים ישראליים, כאשר לפי ההגדרה סחורה ש-35% ממרכיביה מיוצרים בישראל יכולה להחישב כסחורה ישראלית.

מסיבות שונות למדינת ישראל אין יתרון יחסי בייצור ממש; אבל יכול להיות שיש לה יתרון יחסי בהנדסה, או בתוכנה; יכול להיות שיש לה יתרון יחסי באזרי ההדרכה שנמכרים יחד עם המוצר. יכול להיות שמדינות כמו יפן, קוריאה או תאילנד, יכולות לייצר מוצרים שאיננו מסוגלים להתחרות בהם, אבל אנחנו כן יכולים לתרום להם בשטח התוכנה או בשטח ההדרכה. במידה והשטחים האלה מהווים למעלה מ-35% מערך המוצר, ניתן למכור אותו כסחורה ישראלית ללא מכס. מכאן שיש אולי תמריץ גם למדינות שמסוגלות לייצר יותר בזול וגם למדינת ישראל שמסוגלת אולי לספק את הצד ההנדסי, את התוכנה או את ההדרכה, לעשות את השילוב וכתוצאה מכך להגדיל את היצוא הישראלי.

הנושא הזה במסגרת הקיימת אין לו כחובת. במחשבות ראשונות שלנו אנחנו רוצים להרחיב את התחומים שבהם עוסקת רשות ההשקעות על מנת שתהיה רשות יוזמת ומסייעת לשילוב תעשייתי כזה שיאפשר למדינת ישראל להגדיל את הייצור ואת היצוא, ובסיכומו של דבר לשפר את תמצב של מאזן החשלומים שלנו.

ע' עלי:

לא קיבלתי הסבר מדוע דרושה הכפילות הזו. אני אציע לבטל את רשות ההשקעה ואגיש בענין זה הסתייגות. הרשות הזו היא מיותרת לחלוטין.

ע' שרון:

לדעתי אין כפילות לכאורה. לדעתי אין כפילות לא למעשה ולא להלכה בין משרד ההשקעות לבין רשות ההשקעות לחלוטין. אלה הם שני גופים שונים לחלוטין. נקודת ההשקפה היחידה ביניהם שבעבר אח רשות ההשקעות הייתה מביאה משקיע זר, היא הייתה מובילה אותו למרכז ההשקעות. מרכז ההשקעות בחשעים אחוז מעבודתו איננו עוסק עם משקיעים זרים, מה גם שמה שדרוש לדעתנו לכלכלת מדינת ישראל זה לא השקעה בלבד. יכול להיות שהשילוב התעשייתי הזה קשור בהשקעות. אנחנו זקוקים היום לא להשקעה אלא לדברים שונים לחלוטין.

ח' קופמן:

למה הכוונה - לשיווק או למשהו אחר?

ע' שרון:

הכוונה לכל מה שקשור לשילוב תעשייתי, ל"ביזנס קומבינישנס", שבו אולי משהו אחר מייצר רכיבים, או אולי משהו אחר עושה את ההרכבה, ואנחנו עושים את השיווק, ואולי משהו אחר עושה את השיווק. אולי חברה אמריקאית עושה את השיווק, וחברה קוריאנית עושה את הייצור של הרכיבים, ואנחנו עושים את ההרכבה, או את ההנדסה או את התוכנה. ובסיכומו של דבר בשטח הזה יש לנו יותר יתרונות מאשר בייצור רכיבים.

נושא אחר שנעסוק בו במשך השנה, והוא נושא מאד בעייתי ומאד קשה, קשור במכירה של חברות ממשלתיות. ממשלות ישראל על פני שנים הצהירו שיש בכוונתן למכור חברות ממשלתיות. אבל כאשר אנחנו מסתכלים על הביצוע מסתבר לנו שלא כך קרה. בשנה האחרונה נמכרה לפי ציטת ידיעתי חברה אחת בלבד, או 50% מחברה. (מ' בר-און: איזו חברה?) מנועי בית-שמש. (א' ויינשטיין: וחיפה כימיקלים?) טרם נמכרה. לבתי הזיקוק יש 25% במניות של חיפה כימיקלים, ועל כך מדובר כרגע. המכירה של חברות ממשלתיות זה לא נושא פשוט. אנחנו מחפשים דרכים כיצד להאיץ את הקצב של מכירת חברות ממשלתיות.

היו"ר י' כהן:

מפעל מנועי בית-שמש נמכר כולו?

ע' שרון:

50% נמכרו, ועכשיו אנחנו מנהלים משא ומתן על מכירת 50% הנוספים.

י' צבן:

זוהי מדיניות מוצהרת של הממשלה?

ע' שרון:

זוהי מדיניות כללית מוצהרת של הממשלה למכור חברות ממשלתיות.

ד' תיכון:

כמה מכרו?

ע' שרון:

מכרו חברה אחת ועל השניה מתנהל כרגע משא ומתן. נמכרה חברה אחת קטנה בסכום קטן של 5 מיליון דולר בערך. (ד' תיכון: איזו חברה?) חברה בוני ערים באשדוד.

י' ארצי:

אני רוצה להבין את המדיניות. האם מוכרים רק מפעלים לא רווחיים, או מוכרים גם מפעלים רווחיים? (י' צבן: להיפך..). ואם כן, מי קונה?

ע' עלי:

לענין חברת בוני ערים באשדוד, אותם 3000 דונם שנמכרו, האם היה מכרז? באיזה תנאים נמכר השטח הזה?

ד' תיכון:

שאלה טכנית. נדמה לי שכל מכירה של חברה ממשלחית או חלק ממנה מחייבת אישור של ועדת הכספים. והיה אם זה נכון, ולמיטב ידיעתי זה נכון, צריך להביא את המכירות האלה לאישור לוועדת הכספים, שאם לא כן העסקה איננה תופסת.

ע' שרון:

לא נמכרו חברות שלא באישור ועדת הכספים..

נושא אחרון שאני מבקש להציג בפניכם היום קשור ליחידה במשרד האוצר שעוסקת בנושאי שכר והסכמי עבודה. במהגרת זו ההסתדרות יחד עם משרד האוצר הקימו מחדש ועדה משותפת בראשותו של פרופ' צבי זוסמן שתפקידה להביא המלצות להסתדרות ולמשרד האוצר על רפורמה במבנה השכר של המקצועות השונים בשירות המדינה. ועדה זו תגיש במשך השנה את המסקנות שלה. לא נעשה דברים שלהערכתנו יש בהם משום נזק. אני מקווה שחברי הוועדה, שאני מכבד אותם מאד, יגבשו המלצות טובות שתאפשרנה להשלים קצת סדר בשטח שהוא מאד פרובלמטי בשירות המדינה.

היו"ר י' כהן:

האם נקבע מועד לסיום עבודתה של הוועדה?

ע' שרון:

בכך אני מסיים את הסקירה על התכניות שלנו לשנה הבאה שנבצע אותן כאמור בפחות כוח אדם ובפחות תקציב.

היו"ר י' כהן:

נרשמו כמה חברים לשאלות ולהבעת דעה. נקיים דיון מיוחד על מינהל הכנסות המדינה. הגיע לישיבה נציב מס הכנסה ואפשר להפנות שאלות גם אליו. אנחנו עוברים עכשיו לדיון. ראשון הדוברים חבר הכנסת חיים קופמן.

ח' קופמן:

אני מתנצל על האיחור ומצטער שלא שמעתי את ראשית דבריו של מנכ"ל האוצר.

שאלתי הראשונה היא בענין איחוד הגביה. אני יודע שהבעיה היא קשה והיא יותר פרסונלית ויוקרתית מאשר בעיה מהותית. מדובר על שלושה גופים אבל נתחיל בשנים מהם - מס הכנסה ומס ערך מוסף. אחר כך אפשר לעבור לנושא של ביטוח לאומי שהוא יותר מסובך.

כתוצאה מקיומן של מערכות מקבילות יש הוצאות גדולות וגם אינן מקבל את הנתונים בזמן. אינני בטוח אם יש שיחוף פעולה בין המנגנון של מס הכנסה לבין מנגנון מע"מ. רוב יועצי המס אינם מוכנים לגמור תיקים במס הכנסה בהנחה שכל הסכם עם שלטונות המס יגרור אחריו דרישות לתשלומים נוספים למס ערך מוסף בהסתמך על ההכנסה שסוכם עליה. בזמנו אלפי תיקים נשארו תקועים והדיון בהם לא נסתיים בכוונה חחילה, כי יועצי המס לא רצו להכשיל את לקוחותיהם.

השאלה מה קורה בתחום של איחוד הגביה, והמשימה היוחר קייה היא איחוד הגביה עם הביטוח הלאומי.

לענין שוק ההון - הייתי אופוזיציונר מבית כאיר הייתי באוצר בנושא של הטיפול האקטוארי והפיקוח על קרנות הגמל, קופות הפנסיה וקרנות החסכון למיניהן. הרמה של הטיפול בנושא איננה מספקת, אם לנקוט לשון המעטה. קרנות הגמל למיניהן הן אולי במצב קשה פי כמה מאשר המצב של הבנקים. לרובן יש עמותות וחברות-בת עד שראשי ההסתדרות אינם יודעים מה מתרחש שם. היכן הפיקוח על המתרחש בקרנות האלה? יום אחד תהיה שם התפוצצות. השאלה אם עכשיו כאשר יש התמודדות עם הנושא של שוק ההון והבורסה היא יותר רגועה, אין מקום לטפל בנושא כיעד חשוב ומרכזי. אינני רואה זאת כאן. כאן כתוב: פיקוח על קופות הגמל, קביעת דרכי השימוש בכספים וכדומה. אבל לא ברור איך חושבני לפקח גם מבחינה אקטוארית על הקרנות האלה.

רשות ההשקעות - אני בעד קיומה של רשות השקעות, אבל באופי שונה. הרעיון שלי שצריך לקום בארץ צוות של 5-6 אנשים בכירים מהשורה הראשונה, שאולי צריך לגייס אותם מחוץ למשרד, שהם יהיו אנשי השיווק. לפי המשימה שתיקבע כאן הם יחקפו את היעדים בארצות הברית, בדרום אמריקה ובארצות אחרות. קשה לי להאמין שגורמית היושבים בארצות הברית מטפלים ביעילות בכל נושא מסוים ועד מורכב. בגלל המגבלות התקציביות והאחרות הם הופכים

להיות מעין פקידי קבלה שמשיבים לפונים ללא אפשרות להגיע לתכלית. אם היה סקר שוקים מעולה חוץ איתור יזמים לפרוייקטים שאנחנו מעונינים בקידומם, או לאיתור עסקות כלכליות בתחומי השיווק או התוכנה, כפי שהסביר לנו המנכ"ל; ואם היה כאן צוות עם חשבון הוצאות כמעט בלתי מוגבל שיכול היה לצאת כל אימת שנדרש לשבעה או עשרה ימים לארץ זו אחרת כדי לסכם ולסגור עסקה, אני חושב שזה היה פי כמה יותר יעיל ואפקטיבי מאשר לקיים משרדים עם פקידים ופקידות וטלפונים. אנחנו גם יודעים מהי הרמה של העובדים, ומול יזם או משקיע אתה צריך להעמיד אישיות ברמה הנאותה שיש לה הכישורים הדרושים לניהול משא ומתן כזה. בדרך זו יש בכל זאת סיכוי שרשות ההשקעות תניב פירות פי כמה יותר טובים.

מתחוללים שינויים במצב הכלכלי בארצות שונות. בחקופה מסוימת דרום אפריקה היתה יכולה להיות מאד מעניינת, ואחר כך בגלל משברים ותנודות בשערי המטבע שלה היא חדלה להיות מעניינת, והכיוון עובר למקסיקו ומשם לארצות הברית. האיש שמטפל ביזמים צריך לדבר בשפתם, לפעמים אפילו להבין את המנטליות שלהם. יש יזם שיש לו עודפי כסף והוא מוכן להשקיע בענף המזון או הטקסטיל ולא בחשייה המתוחכמת. בבעיות האלה חשוב לנסות להתמודד עם צוות מתאים. נדמה לי שהיום יותר מאשר אי פעם בגלל המשבר בתעשייה הישראלית אפשר למצוא את אנשי השיווק המעולים ברמה העליונה ולהעסיק אותם בחוזים לשנה או לשנתיים.

אומר יותר מזה, גם לא יכאב לי אם אותו אדם יפרוש לאחר שנה או שנתיים, לאחר שעשה עסקה או החקשר עם מישהו מהגורמים שבו הוא טיפל, בתנאי שזה יביא תועלת למדינת ישראל. אביא דוגמה שונה ואולי לא כל כך מדוייקת: אני מרוצה מזה ששר-שלום שירן הוא נציגו של עזריאלי בארץ ובנה פרוייקט יפה. לא מפריע לי שהוא היה פקיד באוצר. אם באמצעות מגעים כאלה אפשר להקים פרוייקטים, מדוע לא?

בנושא של הרכוש הממשלתי, אולי נשמע יותר פרטים על הרכוש הזה. זהו רכוש אדיר. אין הוא מוחזק, למה חלקו לפחות לא נמכר? אינני יודע לשם מה דרושים לנו מבנים ריקים. אינני יודע אם היחידה המטפלת ברכוש

הזה היא מספיק חזקה כדי להתמודד עם הבעיה. אולי צריך לחזק את היחידה לתקופה מסוימת כדי שחגבש פתרונות איך למכור חלק מהרכוש הזה, או להעבירו לגורמים אחרים או לנצל אותו בצורה יותר יעילה.

הערה בעניין הרמה של מנהלי החשבונות. אינני מדבר על הרכזים או המפקחים, שלהם כנראה מצאתם פתרון, כפי שהוסבר. אבל מה קורה עם מנהלי החשבונות במס הכנסה? עד כמה יזכור לי הם ברמה נמוכה, בעיקר אלה העובדים אצל החשבים. יכול להיות שהמצב השתפר עם הכנסת המיכון והמחשוב. אבל עד כמה שידוע לי, אולי בגלל רמת המשכורות, המצב בשטח זה חמור מאד. אני מבקש החייחסוח לנושא.

ד' מיכון:

אם מותר לי להעיר הערה. קראתי את מה שנכתב בסעיף הרכב הממשלתי סמצאתי שפע של נתונים. אבל מספר אחד נעלם ממני והוא מספר כלי הרכב, וזה כנראה לא במקרה.

הי"ר י' כהן:

השאלה נרשמה ונקבל תשובה.

ע' עלי:

בנושא רשות ההשקעות, אני חושב שהרשות הזו במתכונת הקיימת היא בוודאי מיותרת. יש כפילות ברורה בין רשות ההשקעות לבין מה שעושה משרד התעשייה והמסחר בתחום הזה. המשרד שאמור לספל בנושאים מסוג זה במדינה מתוקנת הוא משרד התעשייה. מדינת ישראל היא מדינה קטנה ואין כל הגיון לכפילות הזו. רשות במתכונת שמדבר עליה חבר הכנסת קופמן זהו נושא אחר שאפשר לשקול אותו; אבל גם מקומו של גוף כזה הוא במשרד התעשייה ולא במשרד האוצר.

לכן אני סבור שבמתכונת הנוכחית אין מקום לרשות כזו. מתוך היכרותי אה נושא ההשקעות בארץ אני חושב שהתרומה של הרשות הזו להשקעות בשנים האחרונות היא מזערית. מעניין לדעת בכמה פרויקטים טיפלה הרשות הזו, מהו תקציבה, מה היתה פעילותה בשנים האחרונות.

ע' שרון:

כל הפרטים האלה מופיעים כאן: מהו תקציב הרשות, כמה עובדים יש לה..

ע' עלי:

כמה מפעלים חדשים הוקמו ביוזמת רשות ההשקעות? למיטב ידיעתי זה שואף לאפס.

אני מצטרף לדעתו של חבר הכנסת קופמן בנושא של איחוד מנגנוני הגביה. אני חושב שמשרד האוצר בעניין זה יכול לישמש דוגמה. שמענו הרצאות מאלפות של שר האוצר, שאני בהחלט מסכים אתו על מספר עובדי המדינה והאחוז שלהם בכלל העובדים במשק. אני מקבל את הדברים האלה ככתבם וכלשונם. שר האוצר בהחלט צודק כאשר הוא אומר שצריך לשנות את המבנה של התעסוקה במשק. למה לא ישמש משרד האוצר דוגמה גם בעניין זה? מדינת ישראל היא קטנה, ולא ברור מדוע דרושים בה כל כך הרבה מנגנוני גביה. אני מציע שתחילו את המצווה בבית פנימה. אחר כך אפשר להרחיב את המסגרת ולצרף לכך מנגנוני גביה נוספים כמו של הרשויות המקומיות, ולוד כהנה וכהנה מנגנונים, והדברים ידועים.

בסעיף הבונדס, מילוח הפיתוח, מופיע סכום של 240 מיליון שקל.
ע' שרון: (החזר). אני מבקש להרחיב בנושא על הבונדס, מהו הוצאות
התפעול לעומת ההכנסות.

ע' שרון:

זה לא בתקציב משרד האוצר. אנחנו משלמים את חובות המדינה, כל
החובות ולא רק בונדס. הבונדס זה לא חלק ממשרד האוצר.

ע' עלי:

אני מבקש לשמוע יותר פרטים על מפעל הבונדס.

על ביטוח סיכוני סחר חוץ כתוב שהשנה הסעיף הזה כאילו איננו
מחוקצב. אני מבקש לכך הסבר.

ט' נאור:

זה היה קודם בסעיף 83 ועבר לסעיף אחר בתקציב משרד החקיקה והמסחר.

ע' עלי:

אני מבקש לדעת היכן הסעיף מחוקצב ומהו הסכום המתוקצב בסעיף זה?
האם חל כאן שינוי במדיניות?

ע' שרון:

זהו ענין טכני ותקבל על כך תשובה.

ע' עלי:

דווקא בתקופה של אבטלה גואה ובעיות ביצוא יש להרחיב את הנושא
ל ביטוח סיכוני סחר חוץ ולא לצמצם אותו. אני מבקש גם לדעת באותה
הזדמנות באילו תנאים ניתן הביטוח על סיכוני סחר חוץ, האם אתם מתנים
את הביטוח בכך שהמפעלים יטלו על עצמם את מחצית הסיכון הכרוך בסחר
חוץ? שמענו בנושא זה דברים מעניינים ממנכ"ל תדיראן. הבנו שמחייבים
את המפעל לקחת על עצמו חלק מהסיכון כדי שישקול את המכירות שלו בצורה
יותר רצינית ומבוקרת. אני שואל שתי שאלות: מהו התקציב לביטוח סיכוני
סחר חוץ, ומהו הבסיס למתן הביטוח הזה למפעלים?

אני מבקש גם לשמוע יותר פרטים על היקף החובות של המדינה, חובות
חוץ ופנים, היכן אנחנו עומדים בענין החובות, מהן התחזיות, האם יש
גידול בחובות?

ע' שרון:

אין גידול בחוב החיצון של המדינה במשך השנה.

מ' בר-און:

אתמול נמסרה הודעה על גידול של 200 מיליון דולר.

ע' שרון:

החוב החיצון לא גדל בשנת 1985 לעומת 1984. אחר לחוב הפנימי,
איננו יודעים איך נגמור את שנת הכספים, אבל אנחנו מקווים שנמחזר אותו.
תשובה טובה נוכל לתת לך בסוף השנה, כי השנה עוד לא נגמרה.

מ' בר-און:

ומהי המשמעות של הידיעה ששמענו אחמול?

ע' שרון:

כל חודש אנחנו מפרסמים את השינויים במצבת החוב והרזרבה, שני
דברים שהם צמודים אחד לשני. בדרך הטבע ביום שאנחנו מקבלים את סיוע
החוץ - ועד עכשיו קיבלנו אותו פעם בשנה, אבל בשנתיים האחרונות אנחנו

מקבלים את הסיוע פעמיים בשנה - באותו יום הרזרבה גדלה מאד ואחר כך לאט לאט היא יורדת, כי ההוצאות של המדינה במטבע חוץ עולות באופן קבוע על ההכנסות מדי חודש בחודשו. מה שראיתם זהו ההפרש בין חודש לחודש ביחרות מטבע חוץ. אם למדינה יש באופן נורמלי פער בגרעון המסחרי בסדר גודל של 2 מיליון דולר בערך, הרי במוצק זה אומר 150 מיליון דולר כל חודש, מלבד אותם חדשים שבהם היחרות גדלות.

ע' עלי:

משרדי מס הכנסה בנצרת פתוחים בשבת ונודע לי יגם יהודים מוזמנים בשבת לפגישות עם פקידי מס הכנסה. האם זה עולה בקנה אחד עם החוק על ימי מנוחה בשבתות ובחגים? משרדי מס הכנסה בנצרת משרתים גם את אנשי נצרת-עלית. יהודים מוזמנים גם בשבת למשרדי מס הכנסה בנצרת. זה לא רק הנושא הדתי, יש גם סמלים למדינה ולעם.

י' ארצי:

שאלותי בחלקן הן שאלות אינפורמטיביות וחלקן שאלות הנוגעות למדיניות. אחיל בשאלות הנוגעות למדיניות.

העיון בספר התקציב מוכיח דבר שאנחנו גם חשים בו|במציאות היום-יומית, שמשרד האוצר הופך למעין משרד-על. בתקופה של יתר ריכוזיות, של פיקוח באמצעות חוקים ותקנות על מרבית התחומים, המשרד הופך להיות משרד קובע, המעורב במעורבות עמוקה בעבודה של כל משרדי הממשלה. שאלתי האם מדובר בהוראת שעה, אם יש כאן התפתחות לאיזו מגמה שתשפיע על שיטת הממשל שלנו. אני מעוניין לשמוע את התשובה לשאלה דווקא מפי מנכ"ל האוצר.

שאלתי הישנה נוגעת לנסיון החוזר ונשנה לפתור בעיות, בעיקר בעיות שכר, באמצעות ויתור על מסים. הנושא של שכר ברוטו ונטו, ולפעמים גם מתן תמריצים אחרים, מתבצעים באמצעות המדיניות הזו. אני מבקש לדעת האם הדברים האלה הם ענין של אימפרוביזציה או יש תחשיב שמבחינת הוצאות הייצור הוא כדאי, אבל מבחינת הכנסות המדינה האם אין כאן קו אדום שמחייב עצירה אם לא רוצים למוטט את מערכת המסים, או שמא ההכנסות ממסים מתחילות להיות כל כך בלתי חשובות ובלתי משמעותיות שמוטב להפוך את מערכת המסים לאמצעי ולא למטרה.

השאלה השלישית נוגעת לנושא אקטואלי והוא הנושא של הטיפול בגימלאות. במסגרת מדיניות הממשלה אנחנו עדים לפיטורים בקנה מידה גדול וגם לפרישה מוקדמת, כלומר סידורים שמעבירים כוח עבודה ממסגרת פעילה למסגרת של גימלאות. האם אנחנו יכולים לקבל נחונים באיזו מידה גדל התקציב של האוצר עקב המדיניות הזו, או התקציבים של המשרדים הממשלתיים הנוגעים בדבר? מה משקלן של ההוצאות הכרוכות בניצוח המדיניות הזו ובאיזו מידה אנחנו פסוגלים לשאת בהוצאות אלה?

ע' ירון:

בספר התקציב מופיע הסכום המיועד לגימלאות בשנה הבאה לעומת הסכום בשנה הקודמת.

י' ארצי:

אני אציין בנתונים של התקציב. אני יודע מהמצב כהל-אביב שהנושא של הגימלאות מתחיל להיות מרכיב נכבד מאד. נכון שיש כאן במידה מסוים חסכון בהוצאות הוטפות, אבל במידה די גדולה יש בזה משום אחיזת עיניים. איננו משתחררים בדרך זו מהנטל הכבד של סעיף השכר.

אני מגיע לנושא שער האוצר מזכיר אותו בהזדמנויות שונות, וזהו הנושא של שינויים במבנה המשק. חבר הכנסת קופמן וגם חברי ועדה אחרים דיברו על איחוד הגביה. זהו אחד השינויים שעליו מדובר, אבל הוזכרו גם שינויים אחרים. האם יש לפחות איזו תכנית על השינויים שאתם מציעים ועל הערך התקציבי שלהם אילו היו מבצעים אותם, כי כפי שכולנו יודעים זהו המכשול העיקרי בדרך לשיפור המצב.

מכירת מפעלים ממשלתיים - המדיניות היא ברורה, אבל היאלה היא מהו הקו של האוצר. כדי למכור דרוש קונה. יש להניח שהקונה מעוניין במימון רווחי. אם המדיניות הזו תבצע התוצאה תהיה שהאוצר יתפטר מהמפעלים הרווחיים והוא יישאר עם המפעלים הכושלים. (ח' קופמן: יש קונים למפעלים כושלים?) קונים יש בדרך כלל למפעלים המצליחים. מהם התמריצים שיש לתת לקונים פוטנציאלים כדי שהמדיניות הזו של מכירת מפעלים ממשלתיים אמנם תבצע הלכה למעשה? האם זהו סעיף ריאלי או חלום?

אני עובר ליאלה על נציגות האוצר בארצות-הברית. הפעילות הזו מתבצעת על ידי נציגות האוצר מצד אחד, ומצד שני באמצעות הנספחים המסחריים שהם אנשי משרד התעשייה והמסחר, ומצד שלישי באמצעות אנשי שירות החוץ. כן מסתובבים בארצות הברית הרבה מאד נציגים של חברות פרטיות. האם נציגות האוצר היא המרכזת את כל הפעילות הזו, ומה עושה נציגות האוצר בנושא שהוא בוער ואקטואלי של יישום ההסכם לסחר חוץ או קידומו והפקת התועלת ממנו.

אני רוצה לשאול על היחידה לפיצויים אישיים. פיצויים אלה שימשו פעם מקור חשוב להכנסות במטבע חוץ למדינה. מהי התחזית של היחידה הזו היום? דומני שהתביעות היום הן קטנות. מה עוד נמצא בצינור, ומיהו המנגנון שמטפל היום בכך? האם המוסדות הגרמנים אשר מממנים במידה די גדולה את המנגנון הזה נתנו לנו איזה מועד שבו אנחנו צריכים לסיים את העסק, או שאנחנו יכולים להמשיך ולטפל בכך?

נציבות שירות המדינה נקלעה למשבר פרסונלי. (ד' תיכון: מה פירוש "משבר פרסונלי"?) משבר בצמרת. היו שמועות שהולכים להחליף את נציב שירות המדינה מטעמים שונים. שמועות דומות היו על סגן נציב שירות המדינה. אם במשך שנה כותבים שאנשים אלה יוחלפו באחרים, איך זה מחזק את מעמדם. בתנאים אלה באיזו מידה יכול נציב שירות המדינה להתמודד עם המינויים המפלגתיים שהם שכיחים במנגנון הממשלתי?

י' צבן:

אני מבין שאיננו דנים היום לא במדיניות ולא בתכנית הכלכלית. זוהי איפוא הזדמנות לומר כמה מלים טובות על עובדי האוצר. מגעים שיש לי עם עובדי האוצר ומביקורים במשרד האוצר אני חייב לומר שאני מחרשם שעומס גדול מאד מוטל על העובדים האלה, והם עושים מלאכה קשה. אם העבודה היחה מחנהלת בכיוון אחר - והטענות שלי אינן מופנות למנכ"ל מר שרון - הייתי יותר מרוצה.

באחד הסעיפים מדובר על גיוס של 300 מבקרי חוץ במס הכנסה. אלה הם עובדים בתקן?

ע' ירון:

אלה הם עובדים ארעיים שנתקבלו לעבודה לחצי שנה כחלק מניסוי. (י' צבן: עברה חצי שנה..). הארכנו את התקופה. חלק מהעובדים ייכנסו למסגרת של התקן.

י' צבן:

שאלה על מחלקת החקירות של מס הכנסה. בשעתו היה משבר די ממושך בענין חנאי העסקתם של העובדים במחלקת החקירות. ואז באו אלי כמה מהעובדים הבכירים במחלקה ותארו בפני התפתחות של מצב עגום מאד מבחינת הרמה של חלק מהאנשים, שפשוט איננה עונה לדרישות ההתפקיד מחייב, או כפי שאומרים בלשון העם ש"ניתן לסבך אותם בקלות" בעת חקירה. לא מדובר בפקיד שומה אלא בתפקיד שמחייב הרבה תחכום והבנה מיוחדים. הטענה היחה שבמצב כזה באופן טבעי החקירה גולשת לענינים פשוטים ולא חודרת לענינים יוחר מהותיים ומורכבים, ששם יש העלמות המס הגדולות.

כמה מלים על מדיניות האוצר בנושא המידע. לצורך דיון בשכר השופטים ביקשתי לדעת מה קרה לשכרו של עובד בכיר במערכת מתחילת התכנית הכלכלית. פניתי לעובד בכיר שעוסק בענינים אלה, מר שדר, וביקשתי לדעת מהו השכר של עובד בדרגה כ"ב. נדהמתי לשמוע שהוא איננו יכול לתת לי תשובה לשאלה לפני שהוא ישוחח על כך עם מר דודאי. כאשר הופיע בפנינו מר דודאי לפני שבוע או שבועיים וביקשנו ממנו את נתוני האוצר על שחיקת השכר, התשובה האינסטינקטיבית שלו הייתה: רבותי, בענין זה אתם צריכים לפנות לשר האוצר.

אני מאשים בפירוש את האוצר ככלל, האשמה קולקטיבית, שיש לו מדיניות של הזרמת מידע סלקטיבי. וכדי להוכיח שאהם חפים מפשע, אתם צריכים להביא נתונים שזה לא כך. מהם לדעתי נתונים סודיים? נתונים סודיים הם נתוני עבודה. אתם מכינים למשל הצעת חוק. יש לכם אלטרנטיבות שונות. איננו חייבים לדעת אותן בשלב הזה. אבל נתונים אלמנטריים, למשל כמה גבה מס הכנסה השנה מעצמאיים, לא יתכן שעל כך יצטרך הפקיד המוסמך לקבל איחורים. אני מבקש ממך, אדוני המנכ"ל, להנחות את העובדים באוצר להמציא נתונים כאלה לחברי הוועדה.

ע' שרון:

בתגובה להערה שלך אני רוצה לומר, שמצער אותי לשמוע שכך החרשמת. אחת ודאי צודק, אין כאן סודיות. המידע המסוים שביקשה ועדת הכספים כבר הוכן, ולפי מיטב ידיעתי כבר נשלח לוועדה.

י' צבן:

זה בסדר. לא היתה צריכה להיות תשובה כזו.

אני קושר זאת למערכת המחשב של האוצר והקשר שלה גם לנושא המידע וגם למחשב של הכנסת. אני מחייחס שוב לאלמנטים של מידע שאין לגביהם בעיה, כגון המידע של מינהל הכנסות המדינה. אני מציע לבנות מראש את אח המערכות כך שייעשה מיון של מאגרי המידע שאהם צוברים למידע פנימי ולמידע שהוא חשוף. אני אומר את הדברים כחומר למחשבה.

לענין רשות ההשקעות, באיזו מידה יש לכם פיקוח על מימוש ההשקעות ועל השימוש בכספי הסיוע הממשלתי להשקעות. אינני רוצה להפוך את פרשות בית-שאן ואתא לסמל כללי, אבל נראה כי ניתן בעזרת פיקוח יעיל לצמצם את החופעות האלה.

בעמוד 126 מופיע סעיף של מס עזבוין. אולי אפשר לקבל הסברים לסעיף

זה.

לסעיף של שירותי פרסום - באתי לישיבה זו מישיבה של הוועדה לביקורת המדינה ושם שמעתי, שהחשב הכללי, בניגוד להוראה קבועה לא למסור פרויקטים של פרסום למירדי פרסום פרטניים אלא לעשות זאת דרך לשכת הפרסום הממשלתית, גם כאשר היא עושה לפעמים מהו במשותף, נתן היתר בדיעבד לאחר תחילת המבצע למסור פרסום רציני של משרד התיירות למשרד פרסום פרטי, ואינני רוצה להיכנס לצד הפוליטי של הענין, כי זה לא היה סחם משרד פרסום.

הערה נוספת בענין הנכיס. בשעתו היוצר, לאחר לחץ ציבורי רציני, הביא לכנסת את החוק על מתן פיצוי עבור איחור בתשלום. קרה שנכה קיבל החזר בשווי של אחוז אחד ממה שהגיע לו, כי ענינו נמשך עשר שנים והוא לא קיבל עבור כל התקופה הזו את הפרשי ההצמדה. אני מסכים שזוהי דוגמה קיצונית ביותר שאין דומה לה, אבל השחיקה הממוצעת במקרים קשים היא של 20%-30%-40%. אני מבקש מכם לשקול את הענין ולמצוא לו פתרון.

בענין המדיניות של מכירת חברות ממשלתיות, האם אתם שוקלים מתן תמריצים כדי לעודד את המכירה הזו?

מ' בר-און:

אם אשאל שאלה אחת או שתי שאלות בעניני מדיניות הרי זה משום שאנחנו זוכים מעט מאד לביקורו של המנכ"ל, ובכל זאת הייתי רוצה לשמוע את דעתו של המנכ"ל על דברים עקרוניים. לכן לא אשאל רק על על התחום המצומצם של מנגנון המשרד והתארגנותו למילוי תפקידיו.

אפתח בהערה שקשורה לתקציב ולהשוואת הנתונים שבו בענין בסיס החישוב. אתה מתכוון בניירות האלה ואינך יכול לקרוא אותם. הם אינם אומרים לך שום דבר. איך אני מחלק את תקציב ומשווה אותו לתקציב השנה הקודמת? עברתי על החוברת הזו מספר פעמים ולא מצאתי דרך לעשות את החישובים. אני מעיר את ההערה הזו לגבי העתיד.

ע' שרון:

אם לא תהיה אינפלציה כזו, גם לא תחפורר הבעיה.

מ' בר-און:

בכל מקרה צריך יהיה לעשות השוואה. (ע' שרון: אז הבעיה תהיה פשוטה).

אני מבקש גם לקבל תשובה מיידית איך לעשות את החישובים.

בענין המכירה של חברות ממשלתיות האם אפשר לקבל הבטחה, שבמידה ותצליחו למכור חברות הרי ההכנסות שתתקבלנה מהמכירות תוקדשנה אך ורק למשימות של צמיחה. אם נבזבז את הכספים האלה לכיסוי הוצאות שוטפות לא כדאי למכור את החברות, בפרט אם הן רווחיות. נניח שמחר אתם מצליחים למכור חברה, מה תעשו בכספים?

לענין מס עזבון, שאלתי אם אין לכם הרהורים על חזרה למס עזבון.

אני מבין שהמס הזה עורר בעיות. זה לא אומר שצריך לחזור למס עזבון במתכונת הקודמת שלו, שפגע יותר בשכבות בינוניות ונמוכות כאשר השכבות היותר מבוססות והעשירות הצליחו להתחמק מהמס הזה. האם אפשר לחזור למס עזבון כפי שהוא קיים בארצות הברית שם המדינה מקבלת חלק מהעזבונות.

שאלה נוספת בענין הרשימה של השינויים במסים שחלו בתקופה האחרונה, כמו מס יסף וכדומה. אינני מבקש להתייחס עכשיו לכל השינויים האלה, אבל שאלתי האם אתם מסכים להתייחס ללקחים שהפקתם משלושה דברים: מס יסף; מיסוי על קצבאות זקנה שלא הצלחתם להגשים, האם לא כדאי לוותר עליו; והעלאת מס הנסיעות. מה הלקחים שלכם לגבי העתיד מהשינויים האלה?

בענין מס הכנסה, אני רואה בפירוט שניתן כאן תמונה לא כל כך מרשימה. כתוב בחוברת שמתוך כ-300 אלף תיקים יש גידול של כ-6000 תיקים, והקטנת המנגנון ב-100 עובדים מתוך 2600. לא מרשימה אותי הפרופורציה, שאיננה מעידה על פעולה ייעול מיוחדת. שנית, הנתונים אינם עושים רושם של הגדלה מסיבית בכסים המס. האם זה כל מה שאפשר להשיג, או שמא אפשר להשיג יותר? אני מבקש לשמוע תגובה על ההתרשמות הלא מקרית שלי שההתרשבות בכסים המס איננה מרשימה השנה. אגב, הגביה עצמה היא כן מרשימה, הגביה מחברות ומעצמאים, מה שאין כן מספר התיקים.

השאלה האחרונה שלי היא בנושא הגימלאות. כאן יש גידול מתמיד. האם אתה צופה רגע שבו המדינה לא תוכל לעמוד בכך?

ע' סולודר:

המנכ"ל בדבריו אמר שבמשך 5-6 השנים האחרונות היתה ירידה בכוח האדם במשרד ב-30%. האם הירידה הזו נובעת רק מפרישה של עובדים לגימלאות, או גם בגלל סגירה של יחידות או מחלקות במשרד, כמו למשל המדפיס הממשלתי. מה גורל העובדים שנאלצים לפרוש מהשירות בגלל צמצומים או סגירת מחלקות? יש ביניהם בוודאי עובדיה מיומנים, שהם בגיל צעיר יחסית, שאם הם יעברו הסבה מקצועית יוכלו להמשיך לעבוד באותו משרד. האם אתם עושים מאמצים בתוך המשרד להסבה מקצועית של עובדים?

שאלה נוספת על שירותי מחשב. האם המל"ם פועל עדיין במסגרת משרד האוצר או שהוא גוף נפרד?

ד' תיכון:

אתה חייב לנו, אדוני המנכ"ל, שתי תשובות. נתפרסמו בשמך ידיעות והודעות באשר לעתידו של המס על ההון. הייתי רוצה שתבהיר את עמדתך בנושא, שכן אתה בעל תפקיד חשוב. אתמול נתפרסמו ידיעות בענין חידושו של מס הנסיעות. אני אישית תומך בהעלאה מס הנסיעות לקראת הקיץ ואולי גם קודם לכן. אני מבקש לשמוע את עמדתך גם בנושא זה, שכן העתונות לפחות ניזונה מהדלפות.

אני עוקב אחר המחשוב של משרדי הממשלה. אני רוצה לעסוק בנושא משני היבטים: האחד - המחשב של מס הכנסה; והשני - המחשב של מס ערך מוסף. (י' גבאי: זהו אותו מחשב). משום שזה אותו מחשב מתעוררות אותן הבעיות. ביקשתי לקבל פירוט של החשבון שלי. לאחר שלחצו על הכפתור קיבלתי גליון ארוך עם נתונים על מס ערך מוסף ומס הכנסה. ישבתי שבעה ימים כדי לנסות לפענח את מה שכתוב בדף החשבון שלי. הענין הזה הוא כל כך סבוך שרק יחידי סגולה יכולים להבין את מה שכתוב בדף החשבון. שכן בדף הזה מחייבים אותך, מזכים אותך, מבטלים חיוב ומחדשים חיוב, ואינך מצליח להבין את הכתוב. בדרך כלל הנישום איננו מקבל הודעות על פעולות בחשבוננו. וכאשר הוא מקבל את הדף הוא איננו יכול לעקוב אחר הנתונים שמופיעים בו. אני רואה עצמי מבין קצת בנושא וניסיתי לפרק את החשבון. ולאחר שבוע ימים של עבודה הרמתי ידיים. אי אפשר להבין את מה שכתוב שם. יש בדף כל כך הרבה קודים ואפילו אין פירוט שלהם. הגענו למצב שהמחשב הזה פולט חשבונות שאין כל אפשרות להבין אותם.

עבר זמן עד שהצלחנו ללמד את הבנקים שאסור להם לגעת בחשבון של הלקוח בלי לשלוח לו הודעה חיוב או זיכוי. אותו הכלל חל גם על שלטונות המס. כלל ראשון הוא, שאם אתה נוגע בחשבוננו של נישום, תשלח לו הודעה. אם אינך שולח לו הודעה הוא איננו עוקב אחר חשבוננו ואיננו יודע מה נעשה בו. הוא איננו יכול להבין מה רוצים ממנו.

אני עובר לנושא אדמיניסטרטיבי נוסף והוא - הפיקוח על החקציב. למרות שאחד מחברי דיבר על הריכוזיות הגדולה של האוצר נדמה לי שבחקציב הזה אנחנו עדיין חיים בתקופה שבה איש כטוב בעיניו יעשה. כל משרד מעמיד את משרד האוצר בפני עובדות מוגמרות, ומכאן החריגה בחקציב. כי אם היה פיקוח לא היה עולה על הדעת שתהינה חריגות אפילו קטנות מהחקציב. ואני שואל את עצמי: ממה נובעות החריגות?

אם אני חוזר למינהלה של המיסוי עלי לומר שחלק גדול מהנישומים, לאחר שהם מגישים הצהרות למס הכנסה והדו"ח שלהם אינם מעוררים בעיות, צריכים לקבל שומה סופית. אבל המיטה הזו איננה מיושמת הלכה למעשה.

האמח היא ששולחים לך דו"ח שמספרו 00, ואחר כך מבקשים ממך להמציא מסמכים. וכאשר אתה מביא את המסמכים אומרים לך: תוסיף 20% וכך נגמור את העניין. ואז אתה אומר לעצמך: אם זוהי השיטה, אכניס בדו"ח כך וכך הוצאות, כי ממילא אצטרך להחפז עם אנשי המס. כך נוצר אי אמון מוחלט בין הנישום לבין איש המס, כי קיימת ביניהם הסכמה שהאחד מוסיף 10% והשני מוסיף 20%, וכך ניתן לגמור את פרשת התיק של מס הכנסה.

אני חייב לומר שהשיטה הזו איננה מעודדת ניהול ספרים תקין, ואי אפשר להמשיך בה. ואני ער לעובדה שחל מהפך בתחום מס הכנסה ומגיעים שם להישגים חסרי תקדים. פעם ראשונה מזה שנים אתה מוצא את אנשי המס ברחוב, אתה רואה את הביקורות והבדיקות - ואם כי יש לי ביקורת על הטכניקה, אבל בסך הכל אני חייב לומר מלה טובה למערכת של מס הכנסה, שלאחר שנים של התאבנות התעשתה, מפגינה נוכחות, והתוצאות בוודאי לא יאחרו לבוא, אבל צריך לשים לב לעובדה שהיחסים בין הנישום לבין הפקיד הם מעורערים. ואם רוצים לבנות יחסים המבוססים על אמינות, צריך לדאוג לכך שהאמינות תהיה סימטרית. לא יתכן שלא יגמרו את העניינים עם הנישומים אלא בדרך של מיקוח.

אשר לשוק ההון - התקציב מעודד אותנו בכך שהוא אומר כי המעורבות של הממשלה בשוק ההון חלק ותקטן. יש סכום של כ-150 מיליון דולר שעשויים להיות מועברים באמצעות קופות הגמל וקרנות הפנסיה לציבור התעשיינים שתחליף להלוואות הפיתוח. אינני מאמין בסידור הזה. אני חושב שאתם מדברים על נושא שלא בדקתם אותו.

היו"ר י' כהן:

ועדת הכספים שלוש פעמים לא אישרה את החוק והיא לא תאשר אותו אם לא יעשה סידור כזה. אני אומר את הדברים האלה בנוכחות מנכ"ל משרד האוצר.

ד' תיכון:

אינני בטוח שהנושא הזה סגור, ושמענו את דבריו של חבר הכנסת קופמן שיש לו השגות באשר ליכולתן של קרנות הפנסיה וקופות הגמל לעמוד במשימות המוטלות עליהן, כי חישוב של אקטואר אובייקטיבי יגלה שגם הן נמצאות במצוקה. לבנות על כך סידור שעל פיו יפעל המשק הישראלי וכל מה שקשור בצמיחה זה לא פשוט. לכן אני מציע שמהר מאד תסכמו את הנושא, תראו היכן אתם עומדים וחבואו אלינו עם החלטות ברורות האם אפשר ליישם זאת או אי אפשר ליישם זאת. כל העניין עלול להתמוטט ולו רק בגלל הוויכוח על החלואות שיש להבטיח לקרנות הפנסיה.

בענין מכירת חברות ממשלתיות - כל ממשלה חוזרת ואומרת: אנחנו רוצים למכור חברות ממשלתיות, ולכן גם הממשלה הנוכחית אומרת את אותם הדברים. אבל בפועל אנחנו עושים את ההיפך מזה. כי אם אתה אומר בתקציב שאתה רוצה לגייס 50 מיליון דולר. מהחברות הממשלתיות, הרי בכך אתה מרוקן את החברות הממשלתיות מהקרנות שמיועדות לחידוש הצמיחה שלהן. בכך אתה אומר ליזמים שאם החברות האלה יימכרו, הן תהינה כה מדולדלות שאיש לא ירצה בהן. אתה למעשה גובה את הסכום הזה פעם שניה ובעצם אתה מרוקן את החברות מתוכנן. את חברת בוני ערים תוכל למכור כי יש לה אדמות במרכז אשדוד שהן יקרות. תוכל למכור את פז כי יש לה קופצים. אבל מדיניות האומרת שדיווידנד במזומנים, באינפלציה כפי שהיתה, עובר לממשלה, פירושה שאין כוונה למכור חברות ממשלתיות. וחבל שניתפס לסיסמאות בדבר מכירת חברות ממשלתיות. אם רוצים למכור את החברות האלה

צריך להציג פרוספקט של כל אחת מהן ולומר מה יש בהן ומה אין בהן. ברור ששנה שניה של משיכת דיווידנד כמוה כאילו רוקנו את הקופה של החברות.

לענין רשות ההשקעות, כבר עייפתי לחזור ולשאלו זו הינה הששיח לשים מה דרושה לנו רשות ההשקעות. בשעתו היה איחוד פחות או יותר, ולפתע ריחה הפרדה בשל בעיות של מינויים. כאשר לא היתה הסכמה על האיש שיעמוד בראש בראש רשות ההשקעות ומרכז ההשקעות בחרו לפצל את שני הגופים האלה, וכל משרד יצא לדרכו.

בחקופה שבה אין צורך בנציגויות כפולות בארצות הברית אני מציע לאחד את הפונקציות וגם לבטל, כי מי שמבטיח בחו"ל ומעביר את האיש לרשות שניה בארץ יוצר חסכול בקרב המשקיע. לפחות תהיה כתובת אחת של איש אחד והחלטות שיחייבו את כל ממשלת ישראל.

אינני יכול להגיד שבשנה החולפת לא היו הצלחות למדיניות הכלכלית. היו הצלחות ועל כך אחם ראויים לכל השבחים גם של אלה שלא האמינו שהתכנית הכלכלית תצליח. מיטב הברכות לאנשי האוצר ששקדו על התכנית הכלכלית והגיעו להישגים משמעותיים. אני מאחל לכם שיעמדו לכם האומץ והיכולת שלא להיכנע לכל מיני מכרסמים קטנים שאורכים בדרך ויכולים בנקל לגרום לכך שהתכנית תעלה על שרטון שממנו היא לא תוכל לרדת.

היו"ר י' כהן:

נשאלו שאלות על מגוון רחב של נושאים ואני רוצה להתרכז בשאלותי במני נושאים עיקריים.

מותר לומר מלה טובה לאוצר, לעובדיו, על ביצוע המדיניות הכלכלית. אני רוצה לציין במיוחד את ההישגים המרשימים של מס הכנסה שבאו לידי ביטוי בשינוי המבנה של ההכנסות מהנישומים, יותר הכנסות מחברות ועצמאים ופחות משכירים; ושנית, בתקופה כזו של האטה בפעילות הכלכלית, העמקת הגביה של מס הכנסה והרחבתה זהו הישג מרשים על רקע המדיניות הכוללת.

וכאן אני מבקש להציג שאלה. ביקרנו בבית המשפט המחוזי בחל-אביב, שהוא המחוז הגדול ביותר. התברר לנו שתיקי מס הכנסה הם הדחויים ביותר במערכת השיפוט והקדימויות של בתי המשפט. ראינו שם ארגזים וערימות של תיקים שהצטברו במשך שלוש-חמש שנים. נשאלת השאלה האם לא כדאי מבחינה מעשית וגם של הרחעה לאמץ מדיניות של כופר ותשלום מס מהר ובזמן במקום להביא אנשים לכלל מחשבה שבכל מקרה כדאי להם לדחות את תשלום המס, כי גם אם הם ייתבעו לדין משפטם יידחה לעוד חמש-שש שנים וכינתיים הם יעשו שימוש בכספים האלה, מה גם שהתוצאה של המשפט יכולה להיות חיוב בתשלום קנס זה או אחר. אנחנו יודעים שבתי המשפט כמעט ואינם מטילים עונשים חמורים על עבירות מס. בתחום הזה דרוש שינוי במדיניות, כי מערכת המשפט סתומה. מה שראינו בבית המשפט המחוזי בחל-אביב היה מדהים. התיקים נעדרים, לא מתייחסים אליהם, דוחים את הדיון בהם ואין לדעת מתי אם בכלל ידונו בהם.

מנכ"ל האוצר אמר שאנחנו מגייסים ממשקיעי חוץ בסך הכל 30-50 מיליון דולר בשנה. זה אומר שמשיקיעי חוץ כמעט ואינם משקיעים בישראל - - (ע' שרון: ולא השיקיעו בעבר). וזאת למרות שהתקנו תקנה מאד משמעותית, לפי בקשת מינהל הכנסות המדינה, לפיה מי שמגייס כסף להשקעות לאו דווקא באמצעות בנקים, לא יהיה חייב בניכוי מס במקור על הריבית המשלמת על הכספים האלה. גם התקנה הזו לא הביאה לשינוי משמעותי במצב. המנכ"ל אומר לנו שהפתרון לבעיה הוא לא בכסף אלא בשותפויות עם פירמות שונות על ייצור חלק מהמוצרים, על שיווק וכדומה, כפי שקיים

בסחר הבינלאומי. אם אמנם נכון שזוהי המשימה העיקרית שלנו, לדעתי זה לא יכול להיות במשרד האוצר אלא באופן טבעי במשרד התעשייה והמסחר. יתכן שגם רשות ההשקעות וגם מרכז ההשקעות צריכים להיות במסגרת משרד התעשייה והמסחר. בדרך זו גם ניתן למנוע כפילויות. הבה נאחד את שתי הפונקציות של גיוס משקיעים ומתן הלוואות ומענקים גם בארץ וגם בחו"ל ונביא אותן תחת גג אחד או של משרד האוצר או של משרד התעשייה והמסחר.

שמענו שלמרות התוספת של 300 עובדים ארעים למס הכנסה עדיין מצב העובדים של האוצר ירדה ב-30%. (ע' שרון: מ-1979 ועד היום). אין לי ספק שזה דבר מרשים שמעיד על התייעלות גם על רקע ההישגים של מס הכנסה. אבל קיימת בעיה שאנחנו נחלקים בה בבואנו לעסוק בתקציבים של כל אחד ממשרדי הממשלה, שאני רוצה להמחיש אותה בדוגמה.

אישרנו תקציב של 10 מיליון דולר לערי הכיתוח. זהו סכום נכבד לכל הדעות. לא הצלחנו לקבל רשימה איך חולקו הכספים האלה. גם לאחר שקיבלתי את הרשימה בדרך עקיפה אני יכול לומר שהנושא מטופל בצורה לא נכונה. אין קריטריונים והטיפול הוא יותר מדי ירירותי. וכאשר אנחנו מבקשים יותר פרטים על חלוקת הכספים טוענים לעומתנו: אתם חברי ועדת הכספים תתערבו במה שיעדה משרד הפנים לאחר שמשרד האוצר הסכים להקציב את הכסף והממשלה אישרה את ההקצבה? אם ועדת הכספים איננה מתערבת, היכן משרד האוצר?

היתה לנו ועדת מרנה לענין החלוקה של 90 מיליון דולר לחקלאות. באנו בדברים עם שר החקלאות, ישבנו עם מנכ"ל משרדו, והיינו שותפים לקביעת הקריטריונים לחלוקת הכספים, כמה מהם יועברו לארגוני הקניות, איך יגיעו הכספים למתיישבים, כמה כסף יועבר למפעלים אזוריים, כמה יועבר לכיסוי גרעונות של מפעלים כושלים וכמה נשקיע במשקים שניתן לבסס אותם.

לכל הבעיות האלה אין פתרון. אני מבין שאתם במשרד האוצר אינכם יכולים לנהל את כל משרדי הממשלה, אבל אתם צריכים לקיים בקרה ופיקוח על הוצאת הכספים, מה גם שאלה הן העברות מהרזרבה ולא כספים שמופיעים בתקציבי המשרדים. אתם צריכים לפקח על חלוקת הכספים, על הקריטריונים שנקבעים לחלוקתם, ולהמציא לוועדת הכספים את כל התמונה על כל מרכיביה.

האם מעבר לפיקוח על מסגרת התקציב כדי שלא תהינה חריגות ממנה, יש לכם פיקוח גם על הקצבות נוספות מהרזרבה, והאם אתם יכולים להמציא לוועדה אה אותם כלים לבקרה, כי הכנסת היא גם מוסד מבקר ומפקח על פעולות הממשלה, כדי שגם אנחנו וגם אתם נוכל למלא את תפקידנו?

פ' גרופר:

לחקלאות אושר סכום של 90 מיליון דולר. נשאלת השאלה איך חולקו הכספים, מה היו הקריטריונים לחלוקתם. חבר הכנסת יגאל כהן הראה לי את הרשימה שהוא דיבר עליה וביקש לומר על סודיות. איך יתכן שרשימה כזו תהיה סודית? לא מובן לי מדוע רשימה של חלוקת כספים שוועדת הכספים אישרה איננה נמסרת לוועדה בצורה מסודרת וגלויה. מדוע צריך לקבל רשימה כזו במחתרת? לדעתי ועדה זו זכאית לקבל את כל הנתונים שהיא מבקשת על ביצוע תקציבים שהיא מאשרת.

לענין מס הכנסה. בזמנו קיימנו דיונים בשאלה: לכמה שנים אחורנית יכולים לחזור שליונות המס בכואם להתדיין עם נישום להגיש את הדו"ח שלו למס הכנסה בזמן, בתום שנת הכספים? פעם ניתן היה לחזור שבע שנים אחורנית, ועכדיו התקופה היא חמש שנים. ההצעה שלנו היתה להקטין את התקופה מחמש שנים לשלוש שנים, שאם לא כן תיקו של הנישום נדאר פתוח

פרק זמן ארוך, ופקיד השומה יכול בכל זמן שנראה לו להודיע לנישום שהוא חוזר אחורה לשנת מס קודמת. אני חייב שצריך לתת גם לאזרח את האפשרות לדעת שהפרשה שלו הסתיימה. הוא מסר למס הכנסה את הדו"חות בזמן, והוא רוצה לדעת שהתיק שלו סגור. אני מדבר על אנשים ישרים שמגישים דו"ח אמת ורוצים לשלם את המס המגיע מהם. לא יתכן שכעבור ארבע-חמש שנים יתחילו שוב לעשות אתו חשבונות ולהייב אותו בסכומים ניכרים עבור קנסות, הצמדות וריבית על חוב למס הכנסה שהוא כלל לא ידע עליו.

יש לנו מקרה דומה בחקלאות. אמרו לאנשים: נחזור אחורה ל-1982, נפתח את התיקים. (ח' רמון: דומני שבענין זה הגיעו לסיכום). אני מדבר על העקרון. אנחנו רוצים שהאזרח ידווח ביושר על הכנסותיו, אבל מצד שני אנחנו צריכים גם להתחשב בו.

אני רוצה לשמוע מכם האם מערכת המחשוב המשוכללת של מס הכנסה איננה מאפשרת היום להקטין את התקופה לשלוש שנים או לשנתיים ולא לחזור אחורה לחמש שנים, שאם לא כן מה הועלנו ומה שינינו בתחום הזה? בשעתו אנשי מס הכנסה אמרו שהם לא מספיקים להכין שומות סופיות ולכן צריך לאפשר להם גם לחזור אחורה לחמש שנים. אבל האם בתנאים של היום לא ניתן להקטין את התקופה?

א' אלקינד:

ירדנו מחמש לארבע שנים.

היו"ר י' כהן:

אבקש את נציב מס הכנסה להשיב על השאלות שנשאלו בעניני מס הכנסה.

י' רבינוביץ:

לשאלה בענין איחוד הגביה: - בכל הנוגע למס הכנסה ומס ערך מוסף יש הרבה פונקציות שנעשות יחד. לדוגמה, מס הכנסה מבצע עבור מע"מ את פעולות ההוצאה לפועל. ההוצאה לפועל נעשית על ידי מס הכנסה עבור שני האגפים. אנו קשורים במחשבים וכל החפיסות על אי ניהול ספרים נעשות עבור מס הכנסה ומס ערך מוסף גם יחד.

אשר למס הכנסה וביטוח לאומי, יש הצעה שנדונה בוועדת השרים לאיחוד הגביה בצורה כלשהי.

ד' תיכון:

אתם בטוחים שזהו הצעד הנכון?

י' רבינוביץ:

יש דו"ח של ועדה שיגיע לכלל דיון. זוהי ועדה שבראשה עומד מנכ"ל הביטוח הלאומי והיא הגישה המלצות.

מ' בר-און:

ההמלצות הן בעד איחוד הגביה?

י' רבינוביץ:

העברה חלק מהפונקציות ממשרד אחד לשני.

היו"ר י' כהן:

האיחוד בין מס הכנסה ומס ערך מוסף הוא הרבה יותר קל ופשוט.

י' רבינוביץ:

זה מה שמתבצע בפועל.

נאמר שאנשים חוששים לגמור את עניניהם במס הכנסה מחשש שזה יגרור אחריו דרישות לחילוקי מס ערך מוסף. גמרנו עכשיו שלב של ניסוי שנערך על ידי פקיד שומה ירושלים שבו נתנו לנישום אפשרות של בחירה לשלם על תוספת המס שסוכם עליה בשומה 15% מס ערך מוסף ובכך לגמור אח חשבוננו עם שלטונות מס ערך מוסף במשרדי מס הכנסה. יש בכך יתרון למערכת ויתרון לנישום. כאשר אתה מוסיף למס הכנסה סכום מסוים זהו סכום נטו של הכנסות פחות הוצאות. מס ערך מוסף אתה צריך לשלם על הברוטו, זאת אומרת על סכום יותר גדול. מצד שני, מס ערך מוסף איננו מצליח להקיף את כל השומות הסופיות של מס הכנסה. לאור המצב הזה ערכנו את הניסוי והצענו לנישום להוסיף 15% על תוספת המס ובכך לסיים את החשבון גם עם מס ערך מוסף. הניסוי הזה הסתיים בהצלחה ואנחנו מקווים שהחל מ-1 באפריל נפעיל את השיטה בכל הארץ.

מ' בר-און:

האם ההצעה הזו זכתה להיענות של הנישומים?

י" רבינוביץ:

היתה היענות. זה טוב גם לנישום וגם למערכת. יכול להיות שזה יותר זול לנישום הבודד, אבל בסך הכל המערכת גובה יותר כסף כי גובים את המס הזה מהרבה יותר אנשים. זה גם מאפשר לגמור יותר מהר שומות וגם חוסך מטרה וטרחה לציבור הנישומים. זוהי ברירה שניחנת לנישום, הוא לא חייב ללכת בדרך זו.

היו"ר י" כהן:

מדובר בחיק של נישום שנערכה לו שומה סופית, אבל הוא את חשבוננו במס ערך מוסף לא גמר עדיין.

י" רבינוביץ:

מס ערך מוסף עובד על פי השומה שלנו. אחרי שלנישום יש שומה, בא מס ערך מוסף, ואז מתחיל ויכוח על הסכום. אנחנו רוצים לאפשר לנישום לגמור במס הכנסה גם את חשבוננו במס ערך מוסף. עשינו ניסוי של המהלך הזה בירושלים, ולאחר שהניסוי הצליח אנחנו רוצים להפעיל את השיטה החל מ-1 באפריל בכל הארץ.

לשאלה בענין משרדי מס הכנסה בנצרת - בנצרת גרה אוכלוסייה ערבית, ובמשרדי מס הכנסה עובדים ערבים. העובדים הערבים עובדים בשבת, והעובדים היהודים עובדים בימי ששי. לא ידוע לי שאזרחים יהודים מוזמנים למשרדי מס הכנסה בנצרת בימי שבת. אבדוק את הנושא. בכל אופן יהודים לא צריכים להיות מוזמנים למשרדים בשבתות.

ד' תיכון:

הבעיה הקשה היא בגדה ששם המסחר פורה בשבתות.

ח' רמון:

בחל-אביב יש הרבה עסקים הפתוחים בשבת, אבל הקופות הרושמות נחות בשבת..

י" רבינוביץ:

זה קשור לשאלה הבאה - מי הם אותם 300 איש שגייסנו לעבודה? רובם הם סטודנטים שסיימו את שירותם בצבא, שהעברנו להם קורס בסיסי בניהול ספרים, והם מסתובבים ברחובות כדי לבדוק את הענין של רישום תקבולים. הם עובדים בשבתות, בחגים ובימי ששי. אין שבת בחל-אביב שבה לא מסתובבים אנשים שלנו ברחובות באזורים שיש בהם פעילות. זה

מוחר לנו על פי החוק, יש לנו אישור. יש שם תפיסות גדולות. אותם 300 אנשים מסתובבים ברחובות ועורכים בדיקות במשך כל ימות השבוע. לשאלה על מחלקת החקירות בחל-אביב. היה סכסוך עבודה במחלקת החקירות בכל הארץ. הנושא בא על פתרונו. לגבי ירושלים וחיפה. לגבי חל-אביב יש עדיין בעיות, אבל אני מקווה שבימים הקרובים העניין יסתיים גם שם.

חבר הכנסת צבן אמר שכוח האדם במחלקת איננו מקצועי, או בלשונו ש"ניחן לסבן אותו בחקירות". אני מכיר כמה אנשים שהיו בחקירה ולא יצאו ממנה שמחים כל כך. במחלקת החקירות יש אנשים טובים מאד. במסגרת כוח האדם שקיים במס הכנסה, הם הטובים שבאנשים.

חבר הכנסת בר-און שאל על הגידול במספר התיקים שאיננו מרשים לדעתו. בסך הכל כל האוכלוסיה אצלנו מרושתת. אין לנו בעיה של אנשים שאינם נמצאים ברשת, כי אנחנו משווים זאת גם למרשם האוכלוסיה וגם לרישומים של הביטוח הלאומי. הבעיה היא של אנשים שיש להם עסק אחד ומסחר שיש להם עסק נוסף שאיננו יודעים עליו, או אדם שרשום כשכיר ויש לו עסק אחר שאיננו יודעים עליו. במסגרת המחסומים בדרכים והביקורות בעסקים אנחנו מגלים עסקים נוספים. במסגרת הזו אין לנו הרבה בעיות של פתיחת תיק חדש. אם לאדם יש עסק וגילינו שיש לו עסק נוסף, לגבינו זה לא תיק חדש. זוהי פשוט אינפורמציה חדשה על תיק קיים. לכן אם אנחנו מוסיפים 6000 תיקים חדשים, זהו מספר גדול יחסית. אלה הם תיקים חדשים של עסקים חדשים, או של פעילות עסקית של שכירים שמחייבת פתיחת תיק חדש. לדעתנו יש כאן הרחבה בהחלט יפה.

להערתו של חבר הכנסת דן תיכון, באמת הפלט של המחשב שלנו הוא סבוך. אנחנו מנסים לפשט זאת עד כמה שאפשר. היתה באוצר ועדה לנושא הזה. ויש היום סגן ממונה מיוחד שתפקידו לחפל בנושאים אלה. אני מקווה שנגיע לשיפורים. (ד' תיכון): חשוב שיהיה מפחח של קודים כדי שאפשר יהיה להתמצא בחומר ולא ללכת לאיבוד). אנחנו עושים הכל על מנת לשפר. המצב עדיין איננו טוב.

ד' תיכון:

זה אותו דבר במס ערך מוסף.

י' רבינוביץ:

במע"מ זה הרבה יותר פשוט. הבעיה הקשה היחה בנושא הניכויים שם הלכו לשיטה חדשה של ניכויים. אנחנו חוזרים בנו מהשיטה ומכאן ואילך תהיה שיטה חדשה שתהיה הרבה פחות מסובכת, כך אני מקווה. שולחים הודעה על כל פעולה במס הכנסה. לא עושים פעולה בחשבון נישום בלי לשלוח לו הודעה.

לשאלה בענין השומות. נישום מגיש דו"ח, מקבל שומה שנקראת אפס-אפס, שפירושה: קיבלתי את הדו"ח, בלי לבדוק אותו. אני דורש את המס שאיננו שנוי במחלוקת. השנה התחלנו ללכה בליטה שעדיין איננה פועלת מספיק טוב לפיה דו"חות שעל פניהם נראים סבירים, ויש לנו נסיון טוב עם הנישום משנים קודמות, נקבל אותם כשומה סופית מייד עם הגשתם.

ד' תיכון:

מה פירוש לקבל את הדו"ח כשומה סופית, להוציא 01 ?

י' רבינוביץ:

למיטב זכרוני יצאו השנה 65 אלף שומות 01. זוהי אינפורמציה די מטעה, כי רובן אלה הן שומות של שכירים. אבל עדיין יש גם אחרים שקיבלו שומות 01. אנחנו משתדלים להרחיב זאת. הוצאנו גם הוראות ביצוע בכחב ואנחנו גם מעבירים הוראות אלה בעל פה בניקורים שלנו במשרדים.

אנחנו מנסים לשכנע את המפקחים ואה הרכזים להוציא שומות 01 באותם מקרים שזה מגיע. לא קבענו קריטריונים ולא מכסות בנושא הזה. אמרנו שלפי היכרות התיק, לפי נסיון העבר באותו תיק, לפי היכרות המייצג, ניתן להוציא שומות סופיות מייד עם קבלת הדו"ח. יש לנו בעיה להרגיל את המפקחים והרכזים להוציא שומה 01 עם קבלת הדו"ח, אבל הדבר נעשה כבר השנה ואני מקווה שהעניין יתרחב בשנה הבאה.

שומה לאחר ארבע שנים מיום הגשתה, לא משנה המס שלה, הופכת לשומה סופית. כך קובע החוק.

ד' תיכון:

אילו שלחת הודעה על כך, זה היה טוב לנישום.

י' רבינוביץ:

כל הנישומים יודעים על כך, למעט אלה שלא הגישו את הדו"ח בזמן. כל עם ישראל יודע ששנת המס 1980 נסתיימה.

פ' גרופר:

אולי אפשר להקטין את התקופה מארבע לשלוש שנים?

י' רבינוביץ:

זה לא ניתן כי אין לנו מספיק כוח אדם לכך.

ח' רמון:

חטבעו תוספת כוח אדם. כוח האדם שלכם הוא היחיד שגורם לקיצוץ בתקציב ולא לתוספת.

י' רבינוביץ:

נשתדל ככל האפשר לקבל יותר דו"חות כשומות 01 עם הגשתם.

לענין ארבע שנים, אינני מציע להקטין את התקופה. אם נצליח להכין חכמי עבודה שתאפשר לנו לעבור אחת לארבע שנים על תיק, נהיה במצב טוב. בשלב זה אנחנו בקושי מצליחים לעבור על עשרה אחוזים מכלל התיקים בשנה. כך רוב השומות ממילא מתאשרות כשומות סופיות כי איננו מצליחים לספל בהן בזמן בגלל מצוקה של כוח אדם.

ההנחיות הברורות הן להוציא שומות על סמך ספרים תוך בדיקה מפורטת של הדו"חות ולא לפי שיקולים אחרים שצריך לגבות יותר מס ולכן יש להוסיף 10% או 20%. אלה הן ההנחיות. אני יודע שתופעות כאלה קיימות פה ושם בשטח. אנו משתדלים לעשות זאת במסגרת של בדיקות של ניהול ספרים.

אין כדבר הזה להוציא מקרים שנתפסו במסגרת המבצע באי-רישום תקבולים. לגבי אלה היה לנו במקביל מבצע שקראנו לו "שומות בזק". אנחנו מניחים שמי שנתפס עכשיו נהג כך גם בעבר. עם אלה שנתפסו ניסינו לגמור על תוספת במסגרת שומות-בזק. זה היה מתוכנן ומיועד לאלה שנתפסו על אי רישום תקבולים. התוספות במקרים אלה היו יחסית טובות ונאות, והוסיפו הרבה כסף בגביה. למרות שהיו אלה שומות בזק הם יצאו עם תוספות שמעבר לממוצע.

לענין המצב בבתי המשפט וההצעה לתשלום כופר. המצב בבתי המשפט הוא קשה מאד מבחינתנו. קיבלנו גם מכתב מנשיאת בית המשפט המחוזי לא להעביר עד חודש ספטמבר תיקים לבית המשפט המחוזי בתל-אביב. אני יודע שאומר תקציב לשופטים. (ח' רמון: אין שופטים מקצועיים לעניני מיסוי).

לענין הכופר, מי שמבקש לשלם כופר אנחנו בהחלט דנים בבקשתו. אנחנו נענים לבקשה לשלם כופר בתנאי - וזהו נוהל חדש שהנהגנו - שהאזרח המבקש לשלם כופר בא בידיים נקיות והוכיח שהוא גמר את כל השומות האזרחיות ושילם את כל המס המגיע. רק אז אנחנו מסכימים לכופר. כי מי שלא גמר את השומות האזרחיות ו/או לא שילם את המס המגיע, איננו מסכימים להמיר לו את העבירה בכופר.

היו"ר י' כהן:

אתם מסוגלים גם לקחת חזרה תיקים שהוגשו לביח המשפט ולהציע לאנשים לשלם את הכופר בתנאים האלה?

י' רבינוביץ:

אנחנו בתהליך של בדיקה הנושא. אנחנו בודקים תיקים שנמצאים בפרקליטות והדיון המשפטי בהם טרם החל כדי לראות איזה מהם ניתן לגמור בכופר, וזאת טוב בתנאי שהשומות האזרחיות גמורות ואין חוב של מס. יש ועדת כופר שאני עומד בראשה וחברים בה וצרפתי ושתיאל חברים בה. אנחנו דנים בכל מקרה לגופו. אנחנו מטילים כופר בחכומים משמעותיים, כפוף לכך שהאזרח המבקש לשלם את הכופר בא אלינו בידיים נקיות.

היו"ר י' כהן:

יש לך מידע כמה תיקים כאלה נמצאים בפרקליטות ועדיין לא החל המשפט בהם?

י' רבינוביץ:

החלטנו לבדוק את הנושא והוא נמצא עכשיו בטיפול.

ע' שרון:

אני רוצה להתייחס לנקודה האחרונה שהנציב השיב עליה בענין המשפטים והכופר. אחת הבעיות היא שבתי המשפט אינם מהווים גורם מרתיע לגבי עברייני מס. ולדעתי הם אינם מהווים גורם מרתיע כי אנחנו משתמשים בהם בצורה יותר מדי המונית. אילו היינו מצליחים לצמצם את מספר העבריינים שאותם אנחנו מביאים למשפט למקרים יותר בולחים וברורים, אני חושב שגם היינו מקבלים פסקי דין יותר חמורים מבתי המשפט. שוחחתי עם כמה שופטים שדניה בעניני מס והם אמרו לי: אינך יכול לצפות מאתנו השופטים להתייחס לאותו אדם שבמקרה תפסתם אותו והבאתם אותו לדין כאל פושע בשעה שאנחנו יודעים שאנשים אחרים מסוגו וברמתו, שישו אותה עבירה, מהם אתם מקבלים כופר, או שאתם מגיעים אתם לכלל הסדר בשומה. אם נצליח לגבש קריטריונים יותר מוצקים כדי להביא לדין אנשים שברור שהם עשו פעולות רצוניות, וזה לא ענין של פרשנויות או של מקרי גבול, אלא הם העלימו הכנסות ממש, זייפו ספרים ועשו פעולות שברור שכוונתן היתה פלילית, אז יהיה לנו סיכוי יותר רציני שבתי המשפט יתייחסו לעבירות אלה ברצינות ויטילו על העבריינים עונשים יותר חמורים ומרתיעים.

ד' תיכון:

שופט מסוגל לשפוט על פי חוק המיסוי בתנאי אינפלציה?

ע' שרון:

אנחנו צריכים להביא לדין אנשים שהם עבריינים ממש, שעשו פעולות מכוונות להעלים עסקות והכנסות על ידי זיוף נתונים, על ידי ניהול מערסח ספרים האחת לצרכיהם והשניה לצרכי מס. בכל ארצות הברית מביאים לדין אלף עבריינים בלבד, אבל המשפטים האלה הם כבדים.

ד' תיכון:

העבריינים הרציניים הם דווקא אלה שעוסקים בפרשנויות, שם הכסף הכבד.

י' רבינוביץ:

במקרים כאלה הנישום תובע אותנו ולא אנחנו אותו, כי אנחנו עושים שומה לפי הפרשנות שלנו. ענין של פרשנות איננו בא מיוזמתנו.

ע' שרון:

זה לא בתחום הפלילי. אנחנו צריכים להבדיל בין עבירות אזרחיות לבין עבירות פליליות. במקום שהחוק איננו ברור ורואה חשבוץ אחד מפרשת אותו כך ורואה חשבוץ אחר מפרשת אותו בונה-פידה בצורה אחרת, אינך יכול להביא אדם לדין פלילי. אתה יכול להביא אדם לדין אם הוא עשה מעשה ברור של נסיון להעלים מקור של הכנסה, להעלים עסקות, או לרשום רישומים לא נכונים לא בגלל פרשנות אלא בעובדה.

על כל פנים זהו נושא שאנחנו לומדים אותו ודנים בו. כאמור, המצב כיום הוא מצב של סתימה טוטלית של המערכת המשפטית. לנו יש רישום מדוייק של כל התיקים שנמצאים במלב חקירות, אצל הפרקליטות, במלב של משפט.

י' רבינוביץ:

חוק עבירות מינהליות שנציע יביא לכך שעבירות סכניות לפחות לא יגיעו לבחי המשפט.

ע' שרון:

נשאלו כמה שאלות על קרנות הגמל והפנסיה, על ההיבטים האקטואריים שלהן, והאם המדינה תוכל בהווה או בעתיד לעמוד בנטל הפרעונות. הבעיה איננה פשוטה, כי בהבדל מהאדם הפרטי שיכול לעשות לעצמו חשבון אקטוארי ולהגיד: יש לי תוחלת חיים עד גיל שבעים ומעלה, אפרוש מעבודה בשנה זו, יש לי קרן תגמולים או פנסיה שנושאת ריבית מסוימת, לכן אוכל ליהנות כך וכך שנים מזרם מסוים של תקבולים, במקרה של המדינה הבעיה היא אחרת. במקרה של המדינה אנחנו מדבריה על כך שבצד מספר שנים - 10, 20 או 30, לפי הענין שאותו אנחנו רוצים לחקור, האוכלוסיה שמיצרת הכנסה תצטרך להתחלק בהכנסתה עם אנשים שפורשים לגימלאות וגם לחסוך. היאלה היא לכן מהן הזכאויות, ולא משנה כמה תרמו האנשים לזכאויות בעבר, מהן הזכאויות בעתיד שהמדינה תצטרך לעמוד בהן ובכמה מתוך "העוגה" הזו.

על הנושא הזה עשינו עבודה מאד יסודית במשרד האוצר. אנחנו עכשיו דנים בכך. לאחר שנבין יותר טוב את הנושא אנחנו גם נדון על כך עם המוסד לביטוח לאומי ועם משרד העבודה והרווחה שהוא שותף לנושא ונחפש דרכים להבין בצורה יותר טובה אם יש כאן בעיה, ואם כן מתי היא תתעורר, ואיך אנחנו יכולים לפתור את הבעיה כבר היום כדי שלא תצוץ בעתיד.

מ' בר-און:

אתה מדבר על הפרשות של המדינה לקרנות ולקופות למיניהן.

ע' שרון:

אני מדבר על כל המערכת שתומכת באנשים שאינם עובדים. יש גם בעיה של הזדקנות האוכלוסיה, היוכלוסיה מזדקנת, האנשים חיים יותר שנים, והבעיה הזו ניצבת בפני כל מדינות העולם המערבי, והיא עומדת גם בפנינו. יש דברים שכבר ברור לנו שהטיפול שלנו בהם היום איננו נכון, כגון הסדרים המאפשרים לסוגי עובדים מסוימים לפרוש לגימלאות בגיל צעיר. בדרך זו אנחנו מחריפים את הבעיה ויתכן שבכך איננו תורמים לא לכלכלת המדינה ולא לרווחתם של אנשים אלה בעתיד. אבל זה נושא שאנחנו לומדים אותו עכשיו.

פתחתי ואמרתי שהנושא של רמות ההשקעות הוא אצלנו בבדיקה כיוון שאיננו רוצים לחפש משקיעים כאשר הבעיה שלנו היא אולי לא משקיעים אלא מעורבות יותר גדולה בעסקים. ואני מבקש להבדיל היטב בין זה לבין מרכז ההשקעות. מרכז ההשקעות זהו נושא אחר לגמרי. מדינת ישראל רוצה לחמץ השקעות, השקעות פנים וחוץ, ואין הבדל ביניהם, לפי מפתח מסוים. ומרכז ההשקעות עוסק בכך.

ד' תיכון:

מרכז ההשקעות נותן את האינפורמציה האלה.

ע' שרון:

מרכז ההשקעות הוא גוף סכני שבדק אם גופים עומדים או לא עומדים בקריטריונים שהממשלה קבעה..

הנושא שצריך לעניין אותנו מעבר לחמרוץ השקעות הוא הנושא של המעורבות הכלכלית של גופים ישראלים בגופים שונים בחו"ל, ובכך כרוכים הרבה דברים שהם שייכים למשרד האוצר, כגון הסדרים בעניין מטבע חוץ ופיקוח על מטבע חוץ, או הסדרי מס, או הסכמים בינלאומיים עם מדינות על נושאי מס. אלה נושאים שייכים למשרד האוצר ולא למשרד אחר. לכן אנחנו חושבים שהנושא הזה חייב להיות במשרד האוצר, בהבדל ממרכז ההשקעות שזה באמת נושא של העמיה ומסחר שבו אנחנו שותפים ומשחפים פעולה.

בעניין הרכוש הממשלתי נביא נתונים.

לשאלה האם משרד האוצר רואה את עצמו כמשרד שרוצה להיות מעורב יותר או פחות, האם יש בו מגמה לריכוזיות. אינני חושב שיש היום ריכוזיות. אני חושב שהיום יש פחות ריכוזיות ממה שהייתה לפני עשרים שנה. אשר למגמה, אינני חושב שאנחנו מעוניינים בריכוזיות. אנחנו מעוניינים יחד עם זאת בהגברת שיתוף הפעולה והתיאום, וזה לא עומד בסתירה למגמה של ביזור בהחלטות.

לשאלתו של חבר הכנסת ארצי בעניין השכר, האם אנחנו עושים אימפרוביזציות כאשר אנחנו מדברים על שכר נטו ושכר ברוטו. אני מבקש להעיר שחלק גדול מהאינפורמציה שמגיעה באמצעות העחונות מפגיעה אותי מפעם לפעם בייצרנות שלה. כאשר דיברנו במסגרת התכנית הכלכלית על שכר נטו וברוטו אני רוצה להסביר למה התכוונו. אני חושב שגם אמרתי זאת בזמנו בוועדה כאשר הצגתי את עיקרי התכנית הכלכלית. אמרתי אז שאנחנו סבורים שהפגיעה בשכר שנובעת מהקפאת השכר לתקופה מסוימת, כפי שסיכמנו עם האיגוד המקצועי, תהיה פחותה בשכר נטו מאשר הפגיעה בשכר ברוטו. ראינו את התהליך הזה כי האמנו בירידת האינפלציה. ראינו מדוע אותו תהליך שבזמן האינפלציה גרם לכך שמדרגות המס נשחקו, כיוון שכל פעם ההתאמה נעשתה בפיגור לשלושה חדשים קודמים, ברגע של ירידת אינפלציה אותו תהליך יפעל בדיוק בצורה הנגדית ויגרום לכך שהשכר נטו יעלה.

האמת היא שראינו זאת במונחים כלליים ואולי לא המחשנו את מה שאנחנו רואים. מה שקרה היום שבעוד שבחודש אפריל מדרגת המס המקסימלית התחיל לשלם אדם שהכנסתו היתה 1200 דולר - - (ס' אלחנני: באיזה דולר אתה משתמש?) דולר של אפריל. אני מתייחס לדולר כפי שהוא נקנה ונמכר וזאת רק על מנת שלא אצטרך להשתמש במחירים קבועים שנישטטשו על פני התקופה הזו שהיתה תקופה מאד מהפכנית בערך

השקל ובאינפלציה. אם נקח את חודש אפריל, שזה היה. מועד העדכון שקדם לתכנית הכלכלית של חודש יולי, ונקח את חודש ינואר 1986, הרי באפריל 1985 אדם שילם 60% מס הכנסה כאשר הגיע להכנסה של 1200 דולר בערך, ואילו בינואר 1986 הוא משלם שיעור כזה של מס רק כאשר הוא מגיע להכנסה של קרוב ל-1900 דולר. בינואר 52% מאלה שמלמיה מס הכנסה משלמים היום מס הכנסה שולי של 20%.

י' צבן:

זוהי טענה דו משמעית: מצד אחד זה נובע מהעלאת מדרגות המס, ומצד שני, בגלל רמת השכר.

ע' שרון:

זה בא בעיקר בגלל מדרגות המס. השינוי הוא שולי בשל רמת ההכנסה, ובעיקר הוא נובע מדרגות המס. לכן דיברנו בזמנו על ההבדל בין ברוטו לבין נטו ואמרנו שבנטו הפגיעה תהיה יותר קטנה.

עכשיו בכואנו לדבר על ברוטו ונטו, למעשה אנחנו מדברים על נטו במונחים ריאליים. וכאן אנחנו מדברים על דבר שונה לחלוטין. בהצעת החקציב המונחת לפניכם יש לנו רזרבה של 110 מיליון דולר בערך לצורך הקלות במס.

מ' בר-און:

היכן מופיעה הרזרבה הזו?

י' גבאי:

זה גלום בצד ההכנסות מעצמאים, שכירים ומנהלים.

ע' שרון:

אנחנו רוצים למצוא דרך שתקטין את עלות העבודה, וכאן זה ודאי חלק ממדיניות ולא אימפרוביזציה. אחד הדברים שאינם טובים מבחינה סטרוקטורלית, שעלות העבודה למעביד היא מאד גבוהה. (י' צבן: בהשוואה למה?) בהשוואה לשכר נטו שמקבלים העובדים, ובענפים מסוימים בהשוואה למשק הבינלאומי.

י' צבן:

האם אפשר לקבל על כך נתונים? כי הנתונים של המכון לפיריון העבודה והייצור על עלות העבודה, ובכלל זה התנאים הסוציאליים, הם שונים.

ע' שרון:

אפשר בהחלט לתת נתונים. עלות העבודה בענף האלקטרוניקה היא כזו שלפעמים יותר זול לייצר בחו"ל מאשר בארץ. (י' צבן: איפה בחו"ל?) בארצות הברית.

י' צבן:

אני חוזר ומבקש לקבל את הנתונים.

ע' שרון:

את ענף האלקטרוניקה אני מכיר היטב כי עסקתי בו לפני בואי לכאן. אני מודיע לכם שהיה לי הרבה יותר נוח לייצר הרבה דברים בחו"ל ולא לייצר אותם בארץ, כי זה היה יותר זול לייצר בחו"ל. לכן אנחנו מקדישים מחשבה לשאלה איך ניתן להקטין את עלות העבודה על מנת לשפר את כושר התחרות שלנו בחו"ל, וזה לא אומר בהכרח להקטין את השכר נטו של העובד.

דובר על איחוד הגביה. במה שנוגע לביטוח לאומי יש ועדה משותפת לאוצר ולביטוח לאומי שטרם סיימה את עבודתה. לצערי הייתי יושב-ראש של ועדה כזו גם לפני 25 שנה. אבל הבעיה היא אמיחית ולא רק בעיה של שמירה על אינטרסים.

איר לחברות ממשלתיות, ברור שאם אנחנו מדברים על מכירת חברות הכוונה למכירת חברות רווחיות. חברות לא רווחיות לא קונים.

מ' בר-און:

מה ייעשה בכסף שתקבלו תמורת המכירה?

ע' שרון:

בסעיף בתקציב כתוב: דיווידנד ומכירת חברות. כל תקציב עודף כולו מיועד לצמיחה. אם נמכור חברה, איננו מתכוונים להוסיף את הכסף הזה לתקציב המדינה לצורך צריכה ממשלתית.

י' צבז:

המדיניות לשנה הבאה היא מדיניות של צמיחה או עדיין מדיניות של מיתון?

ע' שרון:

זוהי שאלה חדשה נוספת.

לשאלה על הפיצויים מגרמניה, אתן לכם את הפירוט בכחב.

אשר לנציגות האוצר בארצות הברית, נציגות זו מורכבת מאדם אחד ועוד עובד בחצי משרה, יהם שליחיו של החשב הכללי שעוסקים בקבלת הלוואות, החזר הלוואות, פדיון איגרות בונדס ומימון אותם נושאים של הסחר הממשלתי שאנחנו חייבים לבצע במסגרת הסיוע של ארצות הברית, שזה בדרך כלל קניית גרעינים.

מ' בר-און:

ראש המשלחת הכלכלית איננו איש האוצר?

ע' שרון:

לא. נמצא שם נציג האוצר שזה תפקידו. המשלחת הכלכלית מורכבת מאנשי משרד התעשייה והמסחר ואנשי האוצר. כל אנשי האוצר עוסקים בשני הנושאים כאחד - גם בהשקעה אבל בעיקר הם עוסקים מזה שנה בקידום הסחר. הם מקדישים את מרבית זמנם ואת עיקר תשומת הלב שלהם לקידום הסחר, במיוחד לאור חתימת החוזה לאזור סחר חפשי עם ארצות הברית. הניהול של הנושא הוא משותף. מנכ"ל משרד התעשייה והמסחר ואנכי מקבלים את החלטות במשותף. יש גם ועדה קבועה שאני מזמן אותה מפעם לפעם. היא מורכבת ממנכ"ל משרד החוץ, מנכ"ל משרד התעשייה והמסחר ואנכי לתיאום העבודה בחו"ל.

יש כאן מספר שאלות שאשיב עליהן בכחב. אשר למס עזבון, אני מבין מחברי שלא מדובר כאן בחידוש מס עזבון אלא בירושות ממס העזבון הקודם. כמה עניינים נשארו פתוחים, ולכן צריך לתחזק את מערכת המידע מאותה תקופה.

מ' בר-און:

האם לא כדאי לחדש את מס העזבון?

היו"ר י' כהן:

ביקשנו את הרשימה של ההקצבות של האפוסטרופוס ולא קיבלנו אותה. אחת יכול להמציא לנו את הרשימה.

ע' שרון:

זה שייך למשרד המשפטים.

ד' תיכון:

האפוסטרופוס הכללי כפוף לשר המשפטים.

היו"ר י' כהן:

אני מבקש לפנות בשם הוועדה ולבקש להמציא לנו רשימה של חלוקת הכספים על ידי האפוסטרופוס הכללי.

ע' שרון:

לא ידוע שמישהו חשב לאחרונה על האפשרות של חידוש מס העזבון, אבל אנחנו מוכנים לבדוק את העניין כמו שאנחנו בודקים כל נושא אחר.

מ' בר-און:

זהו המס הפרוגרסיבי ביותר מבחינה סוציאלית.

ע' שרון:

לשאלה איך אפשר להשוות בין התקציבים, לצערי בתנאי האינפלציה כפי שהיו הבעיה היא קשה ביותר; היא קשה למומחים, ועל אחת כמה וכמה לאדם שאיננו מומחה לנושא. אין לי לכך חשובה אחת אלא מספר חשבות. אתה יכול להסתכל על תקציב השנה הקודמת ולהשוות אותו לתקציב של שנה זו במונחים ריאליים על ידי כך שאתה מנכה ממנו את מדד המחירים לצרכן. זוהי השוואה מסוימת, היא איננה השוואה טובה, כי מדד המחירים לצרכן איננו תמיד המדד הרלוונטי כאשר אתה מדבר על תקציבים. הדרך שבה אנחנו בודקים זאת, היא הדרך שבה יש לנו מספר גורמים שבהם אנחנו משקללים את התקציב. לחלק מהמשרדים יש תקציב דולרי, וזה נוח להשוואה. אחר כך יש תקציב לבניה. כאן יש מדד של יוקר הבניה. אחר כך יש תקציב לקניות, וכן תקציב לשכר. השכר ניחן להשוואה ריאלית.

השאלה הראשונה היא לצורך מה אתה עושה את ההשוואה. אחרי שאתה יודע את התשובה לשאלה הזו, אתה צריך למצוא את המדד הנכון שיש להשתמש בו לשם השוואה. לצורך הפעילות הריאלית של הממשלה זהו המדד.

מה מספרם של כלי הרכב? על כך נשיב בכתב.

ד' תיכון:

אתה חייב לי שתי תשובות בנושא המס על ההון ובעניין מס נסיעות.

ע' שרון:

אני קראתי שני פרסומים. בעתון אחד היה כתוב שאמרתי כי מס על הון נטו נשקל בממשלה, ובעתון שני באותו יום היה כתוב שאני אמרתי שהוא לא נשקל בממשלה. האמת היא שערכנו לפני מספר ימים יום עיון לכתבים כלכליים על התקציב. הסברנו להם מה יש בתקציב. ובתשובה לשאלה אם אנחנו שוקלים הטלת מס הון נטו, אמרתי שבעקרון אנחנו תמיד שוקלים מסים אפשריים, אבל מס הון נטו בחנו לפני כשנה במשרד האוצר, ובאותה תקופה ההחלטה הייתה שלילית, וזה עקב נסיון של מדינות זרות, כמו גרמניה שהטילה את המס הזה וחזרה בה, וכן עלות הגביה של מס כזה. זוהי התשובה לפני שנה הדבר נבדק במשרד האוצר, ואז היה נראה לנו כבלתי כדאי.

ד' תיכון:

האם ראיתי את חכנית החלליות שבה התראיינתי? בטלוויזיה אמרת שאתם שוקלים זאת ברצינות, שיש על מה לדבר.

ע' שרון:

לא אמרתי זאת על מס הון נטו. היה שם משפט שנבלע. אמרתי שלפי הערכתי אנחנו צריכים לעשות רויזיה של חלוקת המס, מס על עבודה ומס על הון, כאשר היום אנחנו מטילים יחסית יותר מס על עבודה ופחות מס על הון. אבל זה לא מס על הון כמו בן של הון על נכסים פיננסיים, אלא אנחנו נותנים היום פטורים שונים שלא צריך לחת אותם בנושאים שונים שקשורים

להוץ ואנחנו צריכים לבדוק אותם. כך אמרתי אבל לצערי לא את כל דברי שידרו, אלא ערכו אותם.

לענין העלאת המס על נסיעות לחו"ל. בתקציב שהגשנו אין תוספת מסים, והמס על נסיעות לחו"ל איננו כלול כאן, אלא במידה והוא קיים היום. יתר על כן, אינני חושב שאנחנו צריכים להגדיל את המסים הטנה. אם הוצאות המדינה תישארנה בגבולות התקציב, לפי דעתי לא צריך להגדיל מסים. הייתי יותר מאושר אם ההוצאות היו קטנות והמסים היו קטנים. עודף הביקוש כפי שהוא מופיע בתקציב הוא טוב מבחינת הכלכלה. אין צורך להקטין וגם לא להגדיל. אני מוכן לשקול כל מס, מס על נסיעות, במקום מס אחר. אינני בטוח שסל המסים ייש לנו היום הוא אופטימלי. אם מישהו יציע להגדיל מס מסוים, אוכל לקבל את הצעתו ובלבד שיקטן מס אחר.

היו"ר י' כהן:

תודה רבה למנכ"ל משרד האוצר, לנציב מס הכנסה ולעוזריהם.
הישיבה נעולה.

(הישיבה ננעלה בשעה 13.10)